

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Навчально-науковий інститут бізнесу та сучасних технологій

Форма навчання заочна

Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ Є.А. Карпенко

«30» червня 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на тему: «Шляхи удосконалення діяльності підприємства у сфері
публічних закупівель»**

**зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою «Публічні закупівлі»
ступеня «магістр»**

Виконавець роботи

Чорнобай Андрій Станіславович

_____ 30.06.2021 р.

Науковий керівник

к.е.н., доцент Прохар Наталія Вікторівна

_____ 30.06. 2021 р.

Полтава – 2021

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи діяльності підприємства та здійснення публічних закупівель	6
1.1. Сутність підприємств та їх значення в економіці України	6
1.2. Сутність публічних закупівель як процесу в діяльності підприємства та принципи їх здійснення	16
1.3. Нормативно-правова база щодо діяльності підприємств та здійснення публічних закупівель	27
Висновки за розділом 1	36
Розділ 2. Характеристика підприємства як суб'єкта публічних закупівель	39
2.1. Характеристика КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради як замовника у сфері публічних закупівель	39
2.2. Характеристика ТОВ «Торговий дім «Літан» як учасника у сфері публічних закупівель	45
Висновки за розділом 2	50
Розділ 3. Стан функціонування сфери публічних закупівель в Україні та напрями його вдосконалення	52
3.1. Порядок здійснення публічних закупівель в Україні та їх документального оформлення	52
3.2. Державний контроль публічних закупівель та механізм його здійснення в Україні	69
3.3. Напрями вдосконалення діяльності підприємства у сфері публічних закупівель	82
Висновки за розділом 3	94
Висновки	97
Список використаних інформаційних джерел	103
Додатки	114

ВСТУП

Серед важливих питань економічного розвитку України своєрідне місце займає проблема підвищення ефективності використання та витрачання державних ресурсів для забезпечення економічної безпеки та стійкого розвитку національної економіки. Одним з методів державного регулювання економіки є функціонування системи публічних закупівель. Їм відводиться роль перспективного та важливого макроекономічного регулятора, за допомогою якого можливе формування повноцінного конкурентного середовища, здійснення стабілізаційної політики в країні.

Публічні закупівлі вважаються інструментом, що посилює звітність та прозорість у сфері публічного управління та адміністрування, знижує рівень корупції під час здійснення закупівель та поліпшує бізнес-клімат в державі. Проведення публічних закупівель завжди активно обговорювалася широким колом зацікавлених осіб, і в останній час увага до питань публічних закупівель лише зростає.

Дослідження, що стосуються сфери публічних закупівель, є актуальними та важливими для оновлення системи, в якій функціонують підприємства, установи та організації України, розширення функціональних можливостей електронної системи закупівель.

Різними аспектами формування механізму публічних закупівель присвячено роботи таких вітчизняних і зарубіжних вчених як: Л. Алексеєнко, В. Базилевич, Д. Батуєва, О. Василик, І. Дрозд, М. Зверяков, Н. Здирко, О. Крітенко, Д. Мартинович, В. Міняйло, В. Морозов, І. Парасій-Вергуненко, Я. Петруненко, А. Сошніков, Л. Федоровський, та інші.

Однак, можемо констатувати, що подальшого дослідження потребують особливості ефективного функціонування системи публічних закупівель в Україні з врахуванням міжнародного досвіду.

Метою дипломної роботи є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності підприємства у сфері публічних закупівель в Україні.

Досягнення поставленої мети передбачається шляхом вирішення наступних завдань:

- вивчення сутності підприємства та їх значення в економіці України;
- розгляд сутності публічних закупівель та принципів їх функціонування в Україні;
- характеристика нормативно-правової бази щодо діяльності підприємств та здійснення публічних закупівель;
- характеристика КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради як замовника у сфері публічних закупівель;
- характеристика ТОВ «Торговий дім «Літан» як учасника у сфері публічних закупівель;
- розкриття порядку здійснення публічних закупівель в Україні та їх документального оформлення;
- висвітлення особливостей державного контролю публічних закупівель та механізму його здійснення в Україні;
- обґрунтування напрямів вдосконалення діяльності підприємства у сфері публічних закупівель.

Об'єктом дослідження є механізм здійснення публічних закупівель в Україні.

Предметом дослідження є сукупність організаційних, адміністративно-правових і юридичних чинників здійснення публічних закупівель.

Суб'єктом дослідження виступають ТОВ «Торговий дім «Літан» як учасник та КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради як замовник у сфері публічних закупівель.

Методологічною основою роботи є діалектичний метод наукового пізнання сфери публічних закупівель, а також методи індукції та дедукції, синтезу й аналізу, порівняння й групування, логічного аналізу тощо.

Інформаційною базою проведеного дослідження є чинні нормативно-правові акти України та міжнародні угоди, а саме закони Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, накази галузевих Міністерств і відомств.

Методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків з організації, методики та правового регулювання здійснення публічних закупівель, матеріали періодичних видань.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у вирішенні проблеми вдосконалення діяльності підприємства у сфері здійснення публічних закупівель в Україні.

Найбільш вагомими результатами, що характеризують наукову новизну, є такі: удосконалення сутності терміну «підприємство» та ознак їх класифікації; удосконалення сутності терміну «публічні закупівлі»; групування принципів здійснення публічних закупівель за трьома групами: організаційні, етичні та принципи результативності; обґрунтування напрямів вдосконалення функціонування порталу DoZorro та запровадження автоматизації оформлення тендерної документації в програмі «Регламент контролю організації та проведення конкурсних торгів».

Практична цінність проведеного дослідження полягає у впровадженні розроблених пропозицій щодо вдосконалення діяльності підприємства у сфері публічних закупівель.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

1.1. Сутність підприємств та їх значення в економіці України

Економіка України є це складною економічною системою, яка організаційно виступає як сукупність багатьох галузей. Кількість галузей свідчить про рівень суспільного поділу праці, про потенційні можливості нарощення ефективності виробництва. На сучасному етапі розвитку економіки України нараховується понад чотириста галузей: промисловість, сільське господарство, будівництво, торгівля тощо. Від розвитку галузей і всієї їх сукупності залежить величина ВВП країни, рівень життя населення та можливості виходу на міжнародні ринки товарів і послуг.

Кожна галузь, виступаючи частиною економіки України, у свою чергу складається із сукупності окремих підприємств, які виробляють найрізноманітнішу продукцію, здійснюють продаж товарів, надають послуги населенню, суспільству в цілому.

Проблемою сутності підприємства здавна займалися різні автори, розглядаючи даний суб'єкт господарювання з різних точок зору.

З економічної точки зору, підприємство можна розглядати як сукупність продуктивних сил (активи) та виробничих відносин (пасиви). Причому активи групуються за функціональною роллю у процесі діяльності (за носієм ознак вартості), а пасиви – за ознаками у процесі діяльності (за правом власності). Економіко- правові відносини виникають у процесі матеріального виробництва, обміну, розподілу та перерозподілу матеріальних благ. Виробничі відносини зумовлюються продуктивними силами і вказують на те, хто із членів суспільства якою часткою володіє та яка частка суспільного багатства знаходиться у безпосередньому володінні конкретного господарства.

М. В. Афанасьєв розглядає підприємство як первинну ланку суспільного поділу праці і водночас основну структурну ланку народногосподарського комплексу й основний суб'єкт економіки, бо:

- саме на підприємстві проходить процес виробництва матеріальних благ;
- підприємство має закінчений цикл відтворення й покриває свої витрати отриманими доходами, тобто діє на основі комерційного розрахунку й самоокупності;
- підприємство є самостійним господарським суб'єктом з правами юридичної особи [12, с. 180].

За Мациборою В. І., підприємство як велика і складна система характеризується відмінностями природи елементів. Основними елементами будь-якого підприємства є предмети праці, засоби праці і робоча сила [34, с. 560]. Сполучення цих елементів у просторі і часі створює певний виробничий процес, результатом якого є виробництво матеріальних благ чи надання послуг (рис. 1.1).

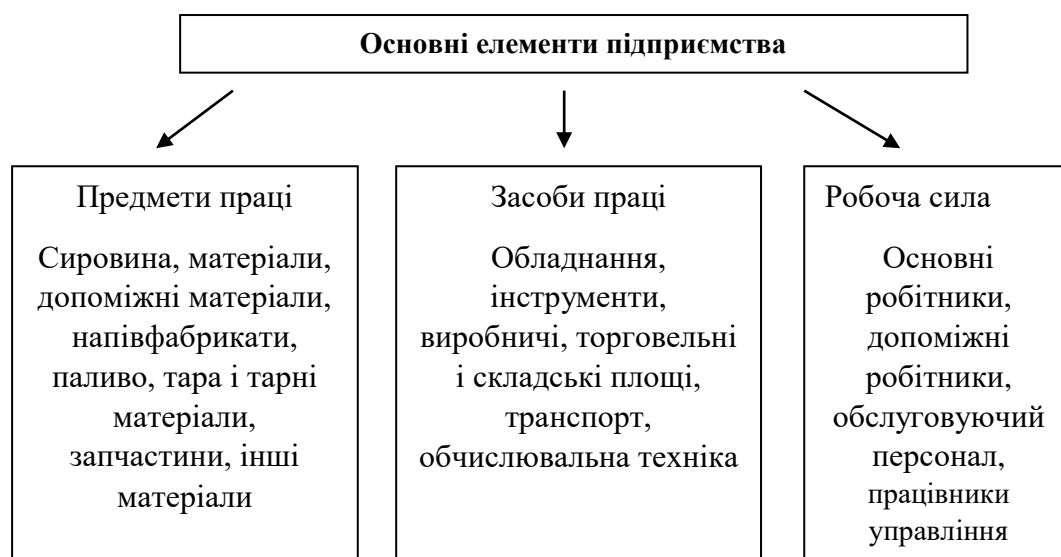

Рис.1.1. Основні елементи підприємства [авторська розробка]

На цьому диференціація елементів в системі підприємства не закінчується, оскільки категорії робітників поділяються за професіями, кваліфікацією, розрядами. Обладнання складається із станків, апаратів тощо.

Мулик Т. О. розглядає підприємство як динамічну систему, яка відрізняється безперервною зміною стану виробництва, змінами зв'язків і складу елементів. Цикл виробництва виробів коливається у часі [42, с. 56]. Вагомий вплив на синхронність роботи підприємства здійснює зовнішнє середовище (рис. 1.2).

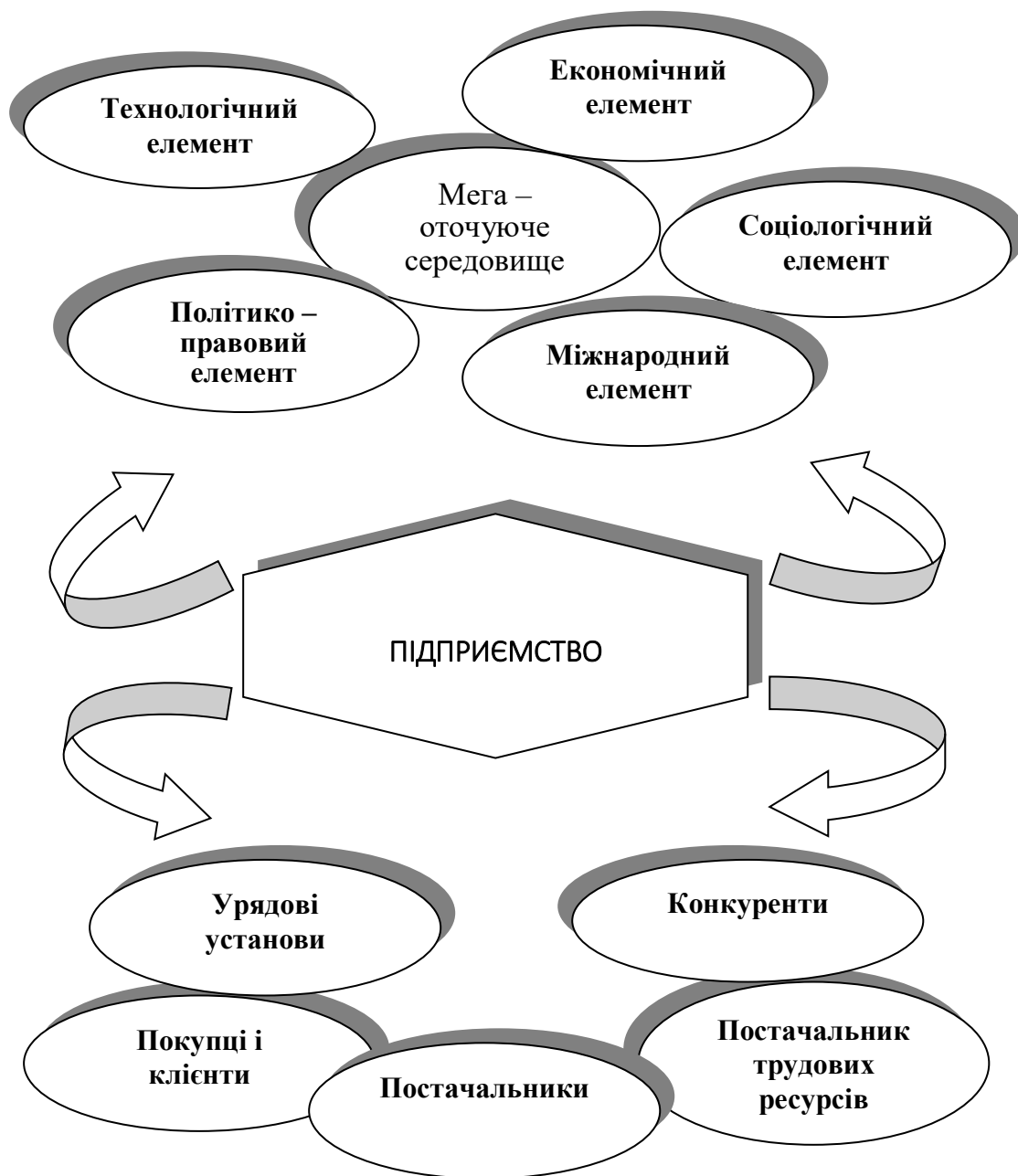

Рис. 1.2. Підприємство як динамічна система [авторське узагальнення]

Петренко М. І. вважає підприємство майновим комплексом, що складається з основного та оборотного капіталу. Як економічне явище,

підприємство характеризується певною сукупністю продуктивних сил та виробничих відносин.

По-перше, воно має певну кількість засобів виробництва і робітників, що дає можливість виконати закінчений цикл операцій і здійснити випуск продукції. Підприємство характеризується певною організацією виробничого процесу, спрямованого на досягнення економічної ефективності.

По-друге, підприємство – це певна підсистема виробничих відносин. Засоби виробництва можуть бути в різних формах власності; відносини власності на рівні підприємства реалізуються безпосередньо через працю та управління [51, с. 96].

Таким чином, нині існує безліч концепцій підприємства, але все більше прихильників здобуває концепція підприємства як «відкритої системи» (рис. 1.3).

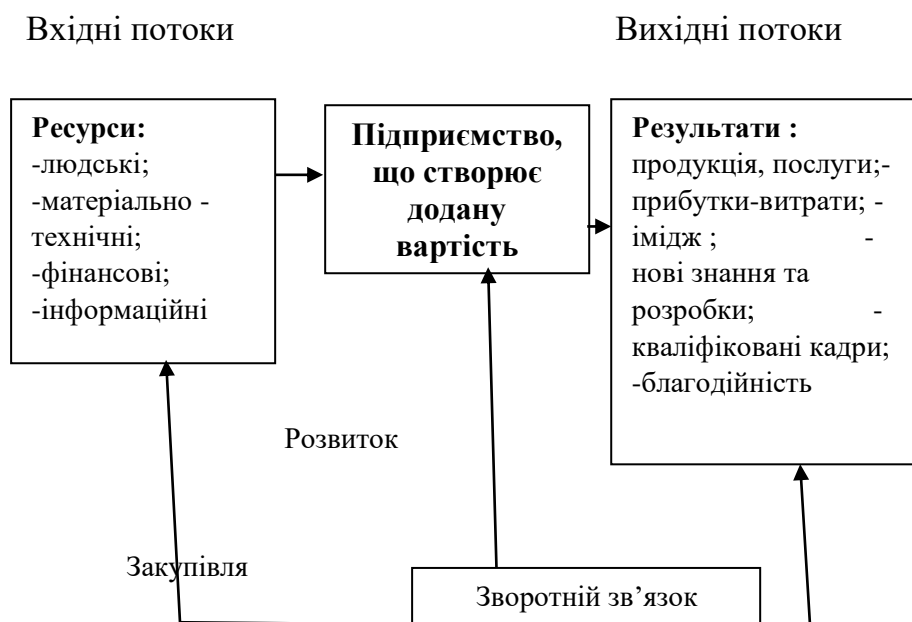

Рис. 1.3. Концепція підприємства як «відкритої системи» [51, с. 98]

Ринкове середовище, в якому діють підприємства, змінює всі його компоненти, обумовлює необхідність їх грошової оцінки і порівняння з результатами. Всі ресурси, які надходять на підприємство, і результати діяльності, оцінюються в грошовій формі.

Господарський кодекс трактує підприємство як організаційну форму господарювання і визначає самостійним суб'єктом господарювання, створеним компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому законодавством [9].

На нашу думку, підприємство не може мати особистих потреб, тому термін «підприємство» необхідно трактувати як самостійний суб'єкт господарювання, що створений компетентним органом державної влади і наділений правами юридичної особи, який здійснює діяльність шляхом здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку або задоволення господарських потреб.

Підприємства можуть здійснювати господарську діяльність задля отримання прибутку, а можуть створюватися для некомерційної господарської діяльності. Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва - підприємцями.

Діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб'єктів.

Будь-яке підприємство має статус юридичної особи, тобто володіє відокремленим майном, складає самостійний баланс, відкриває рахунки в установах банків та може мати печатки, а також бланки з фірмовим найменуванням [9].

Підприємства класифікуються за різноманітними ознаками, що узагальнено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація підприємств України [авторське узагальнення]

Ознака класифікації підприємств	Види підприємств
Форма власності	приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи)
	підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності)
	комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади
	державне підприємство, що діє на основі державної власності
	підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності)
	спільне комунальне підприємство, що діє на договірних засадах спільного фінансування (утримання) відповідними територіальними громадами - суб'єктами співробітництва
Масштаб діяльності підприємства	мікропідприємство, у якого середня кількість працівників за рік не перевищує 10 осіб та річний дохід не більше 2 млн євро
	мале підприємство, у якого середня кількість працівників за рік не перевищує 50 осіб та річний дохід не перевищує суму, еквівалентну млн євро
	велике підприємство, у якого середня кількість працівників за рік перевищує 250 осіб та річний дохід перевищує суму, еквівалентну 50 млн євро
Належність капіталу	підприємство з українським капіталом
	підприємство з іноземними інвестиціями
Спосіб утворення та формування статутного капіталу	унітарне підприємство
	корпоративне підприємство
Галузь діяльності	сільське господарство, торгівля, промисловість, інжиніринг, страхування, консалтинг тощо
Організаційно-правова форма господарювання	товариство з обмеженою відповідальністю
	товариство з додатковою відповідальністю
	командитне товариство
	акціонерне товариство
	повне товариство
Сфера діяльності	національне підприємство
	міжнародне підприємство

Важливими завданнями діючого підприємства є: отримання доходу; забезпечення споживачів продукцією; забезпечення персоналу заробітною платою, нормальними умовами праці та можливістю персонального росту; створення робочих місць для населення; охорона навколишнього середовища; недопущення збоїв в роботі [51, с. 84].

Всі без виключення підприємства можуть приймати участь у сфері публічних закупівель в якості замовника або учасника торгів. При цьому важливими завданнями діючого підприємства є: отримання доходу; забезпечення споживачів продукцією; забезпечення персоналу заробітною платою, нормальними умовами праці та можливістю персонального росту; створення робочих місць для населення; охорона навколишнього середовища; недопущення збоїв в роботі.

Підприємства, що спеціалізуються на випуску однорідної продукції, створюють галузі матеріального виробництва, промисловість. Вони складають структуру галузей, визначають їх профіль та масштаби. Крім того, підприємства формують розмір і територіальну спеціалізацію міст, областей, в яких вони розміщені. Тому підприємства, їх колективи являють собою головні елементи, із яких формуються одночасно і галузеві, і територіальні комплекси. Структура і порядок управління економікою країни побудовані таким чином, що в них відображається діяльність практично всіх підрозділів підприємства.

Діяльність підприємства сфери матеріального виробництва включає два основних етапи:

- 1) виробництво матеріального продукту;
- 2) продаж продукту виробництва і купівля потрібних компонентів виробництва.

Перший етап проходить в межах самого підприємства, другий - за його межами. Процес виробництва розпочинається з акту обміну (купівлі- продажу), супроводжується обміном і закінчується ним: закуплена сировина і матеріали з допомогою найманих працівників і покупних енергії, палива, засобів праці перетворюється в товар. Безперервний обмін – суть сучасного виробництва. Виробництво, що є генератором товарообміну, разом з ним стає регулятором ринку як сфери товарних відносин. Звідси слідує, що ринок, безпосередньо зв'язаний з виробництвом, підпорядковується його законам і регулюється ними. Виробництво – це первинна ланка суспільного розвитку, основа для всіх без виключення національних і державних структур (рис 1.4).

Рис .1.4. Макроекономічна схема виробництва і розподілу ресурсів в економіці країни [авторське узагальнення]

Головною метою виробничих підприємств є отримання і нарощування доходу, так як тільки при наявності матеріальних і фінансових ресурсів підприємство зможе вирішувати інші завдання, включаючи нарощування випуску продукції, її систематичне оновлення, покращення якості, зниження собівартості. А для цього дійовою і ефективною повинна бути система управління підприємством [12, с. 106].

Статистика кількості суб'єктів господарювання за 2010-2019 р.р. наведена у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2010-2019 р.р. [95]

Роки	Кількість суб'єктів господарювання		
	усього, одиниць	з них фізичні особи-підприємці, одиниць	у % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності
2010	2184105	1805118	82,6
2011	1701797	1325925	77,9
2012	1600304	1235192	77,2
2013	1722251	1328743	77,2
2014	1932325	1591160	82,3
2015	1974439	1630878	82,6
2016	1865631	1559161	83,6
2017	1805144	1466803	81,3

Роки	Кількість суб'єктів господарювання		
	усього, одиниць	з них фізичні особи-підприємці, одиниць	у % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності
2018	1839672	1483716	80,7
2019	1941701	1561028	80,4

Статистичні дані засвідчують, що у 2019 р. порівняно з 2010 р. кількість суб'єктів господарювання скорочується, а саме на 9,7 %, при цьому частка підприємців змінюється не суттєво і коливається за аналізований період в межах 77,2-83,6 %. Тенденція до зростання кількості суб'єктів господарювання спостерігалася у 2013 р., 2015 р., 2018 р.

Головною метою виробничих підприємств є отримання і нарощування доходу, так як тільки при наявності матеріальних і фінансових ресурсів підприємство зможе вирішувати і інші завдання, включаючи нарощування випуску продукції, її систематичне оновлення, покращення якості, зниження собівартості. А для цього дійовою і ефективною повинна бути система управління підприємством.

В результаті виробництва та реалізації продукції формуються фінансові ресурси підприємства, які забезпечують кругообіг капіталу і взаємовідносини з установами фінансово-кредитної системи. Перелічені види ресурсів переносять свою споживану вартість на витрати. Споживана вартість основних засобів являє собою амортизаційні відрахування. Матеріальна частина оборотних активів, що відображається на поточних витратах, є вартістю використаних енергоносіїв, пакувальних та інших матеріалів тощо [34, с.214].

Економіка України характеризується зростанням обсягу реалізованої продукції суб'єктів господарювання, що узагальнено в табл. 1.3.

Не дивлячись на скорочення кількості суб'єктів господарювання в окремих роках, обсяги реалізації товарів (робіт, послуг) за 2010-2019 р.р. зростають майже в три рази, що пов'язане з нарощенням обсягів діяльності та інфляцією в Україні.

Таблиця 1.3

**Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів
господарювання за видами економічної діяльності у 2010-2019 р.р. [95]**

Роки	Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання		
	усього, тис. грн	з них у фізичних осіб-підприємців, тис. грн	у % до загального показника суб'єктів господарювання відповідного виду діяльності
2010	3692554479,0	230418226,6	6,2
2011	4302627197,9	211215758,4	4,9
2012	4563794767,8	256649195,3	5,6
2013	4437326059,8	284238089,0	6,4
2014	4608978076,9	289042270,6	6,3
2015	5716431039,2	397473299,3	7,0
2016	6877077355,5	489204642,0	7,1
2017	8467031958,2	604336739,4	7,1
2018	10148847229,6	760755083,9	7,5
2019	10725442974,1	884382236,4	8,2

Не дивлячись на скорочення кількості суб'єктів господарювання в окремих роках, обсяги реалізації товарів (робіт, послуг) за 2010-2019 р.р. зростають майже в три рази, що пов'язане з нарощенням обсягів діяльності та інфляцією в Україні.

Загалом, налагодження ефективного функціонування підприємства в ринковій економіці, уникнення кризи та банкрутства можливе при наявності чіткої, досконалої форми організації господарювання, що включає:

- всебічне знання свого конкурентного ринку, споживача, цін. Це досягається за допомогою маркетингових досліджень;
- чітку взаємодію з постачальниками, ринками усіх факторів виробництва, внутрішньофірмової організації виробничого процесу. Це досягається за допомогою виробничого менеджменту;

- забезпечення підприємства оптимальною кількістю найманих працівників, що мають відповідні якості та професійну підготовку. Це досягається менеджментом персоналу;
- постійну увагу та контроль за бюджетом підприємства – фінансовий менеджмент;
- поточний і періодичний контроль за станом ліквідності. Це досягається завдяки веденню обліку та контролю діяльності підприємства [51, с. 249].

Вивчення теоретичних аспектів функціонування підприємства дає можливість дійти висновку, що підприємство є важливим елементом економіки будь-якої країни, підсистемою виробничих і торговельних відносин. Сутність підприємства є дискусійною, оскільки розглядається авторами з економічної, юридичної, фінансової точок зору. На нашу думку, підприємство необхідно трактувати як самостійний суб'єкт господарювання, що створений компетентним органом державної влади і наділений правами юридичної особи, який здійснює діяльність шляхом здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку або задоволення господарських потреб. Класифікація підприємств за різними ознаками є важливою з регулювання їх діяльності.

1.2. Сутність публічних закупівель як процесу в діяльності підприємства та принципи їх здійснення

Вся господарська діяльність підприємства здійснюється в межах трьох основних взаємопов'язаних і взаємообумовлених процесів, які постійно змінюють один одного, забезпечуючи тим самим безперервний кругообіг ресурсів:

- процес постачання – представляє собою сукупність господарських операцій, пов'язаних з придбанням основних засобів і виробничих запасів, необхідних для здійснення діяльності підприємства;

- процес виробництва – представляє собою сукупність господарських операцій, пов’язаних з виготовленням продукції;
- процес реалізації – представляє собою сукупність господарських операцій, пов’язаних з реалізацією виготовленої продукції та визначенням фінансових результатів діяльності підприємства.

В національному стандарті ISO серії 9001 під процесом розуміють роботу чи сукупність робіт, для яких використовують ресурси і якими керують для перетворення входів на виходи [92].

У фаховій літературі процес як об’єктивна суть зміни стану будь-чого може відноситися до різних систем, не обов’язково економічних.

Процес є сукупністю послідовних пов’язаних операцій, яким управляє, так званий, «власник» – посадова особа, яка відповідальна за його хід і результати, використовуючи входи (сировину, матеріали, інформацію і т.п.), за допомогою ресурсів, які є у його розпорядженні (персоналу, устаткування, технології, інфраструктури і т.п.) перетворює їх у виходи (готову продукцію, інформацію, документацію і т.п.) – результати процесу, які використовують споживачі.

Для управління таким процесом «власник» повинен отримувати зворотну інформацію про хід його виконання та інформацію від споживачів (клієнтів) цього процесу. Крім того, керівництву підприємством повинна регулярно надходити звітність про хід протікання певного процесу.

Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII [79] визначає публічну закупівлю як придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому законодавством. Тобто публічну закупівлю можна розглядати як процес. Процес сфери публічних закупівель має постачальників (учасників публічних закупівель) і споживачів (замовників публічних закупівель), при цьому забезпечується взаємодія і зв’язок цих сторін. На вході з допомогою фінансових ресурсів отримується предмет закупівлі, а саме товари, роботи або послуги, що закуповуються замовником в процесі визначеної процедури закупівлі, яка може бути й спрощеною, а на виході

отримується певна готова продукція, інформація, документація, результати отриманих робіт чи послуг.

Чинним законодавством врегульована необхідність отримувати зворотну інформацію про хід виконання публічної закупівлі у вигляді звіту, що оприлюднюється в електронній системі закупівель.

Сучасний етап розвитку публічних закупівель та все більша кількість його учасників привертають увагу до трактування цього терміну, що узагальнено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Підходи до трактування публічних закупівель у вітчизняній літературі [авторське узагальнення]

Автор	Зміст терміну «публічні закупівлі»
Влялько І.В. [6]	закупівля на конкурентній основі, згідно з визначеними правилами та умовами, товарів, робіт і послуг за державні кошти з метою підтримки життєдіяльності держави на належному рівні
Критенко О.О. [28]	певна, регламентована законодавством діяльність держави з придбання товарів, робіт і послуг з найбільшою ефективністю й найменшими витратами для забезпечення діяльності держави та впливу на розвиток галузей національної економіки й зміцнення соціальної політики
Довгань М.Ю. [11]	спосіб реалізації державного замовлення, що полягає у придбанні публічною адміністрацією товарів, робіт і послуг за державні кошти на конкурентній основі (а в певних випадках – за відсутності такої), за встановленою законом процедурою з метою задоволення публічного інтересу
Петруненко Я.В. [52]	ринкова операція, що залишає за ринком процес «прийняття рішень», максимально використовуючи перевагу конкуренції між усіма заінтересованими постачальниками товарів або послуг на ринок
Ткаченко Н.Б., Уманців Ю. М. [83]	сукупність практичних методів та прийомів, що допомагають максимально забезпечити інтереси замовника при проведенні закупівельної кампанії з допомогою конкурсних торгів.
Науменко С.М. [45]	система замовленнями державними органами товарів (робіт, послуг), необхідних для повноцінної реалізації програм розвитку та економічного зростання держави, за завчасно оголошеними умовами конкурсу, які передбачають виконання визначених умов на принципах добросовісної конкуренції серед учасників торгів з метою забезпечення ефективності та максимальної економії грошових коштів для їх замовника.
Смиричинський В.В. [81]	конкурентна система закупівлі продукції в ринковій економіці, що базується на принципах гласності проведення торгів, справедливості товарного обміну, економічності, ефективності та підзвітності обмінних операцій, обов'язковості виконання контрактних умов

Автор	Зміст терміну «публічні закупівлі»
Кичик К.В. [23]	закупівлі, в які входять «державні та муніципальні закупівлі, закупівлі державних корпорацій, суб'єктів природних монополій»
Новаковець В.М. [46]	специфічний інструмент фінансово-правового регулювання правовідносин щодо формування, раціонального розподілу та ефективного використання публічних фондів коштів, що застосовується у процесі реалізації публічного інтересу при придбанні товарів, робіт і послуг за публічні кошти
Квач В. Ю., Афанасієв Р. В. [22]	процес придбання замовником товарів, робіт, послуг, необхідних для його повного та ефективного функціонування, який відбувається у визначеному законодавством про публічні закупівлі порядку, у межах добросовісної конкуренції з метою забезпечення ефективності та максимальної економії державних коштів

Критичний аналіз підходів до визначення публічних закупівель дає змогу дійти висновку, що більшість авторів їх трактують саме як процес, діяльність держави, операцію, певну систему замовлень або закупівель, що підтверджує наші попередні висновки. Цікавим є визначення закупівель як інструменту фінансово-правового регулювання правовідносин.

Тож вважаємо доцільним розглядати публічні закупівлі як процес взаємодії постачальників (учасників публічних закупівель) і споживачів (замовників публічних закупівель) з метою придбання товарів, робіт і послуг та раціонального розподілу й ефективного використання коштів державного або місцевих бюджетів.

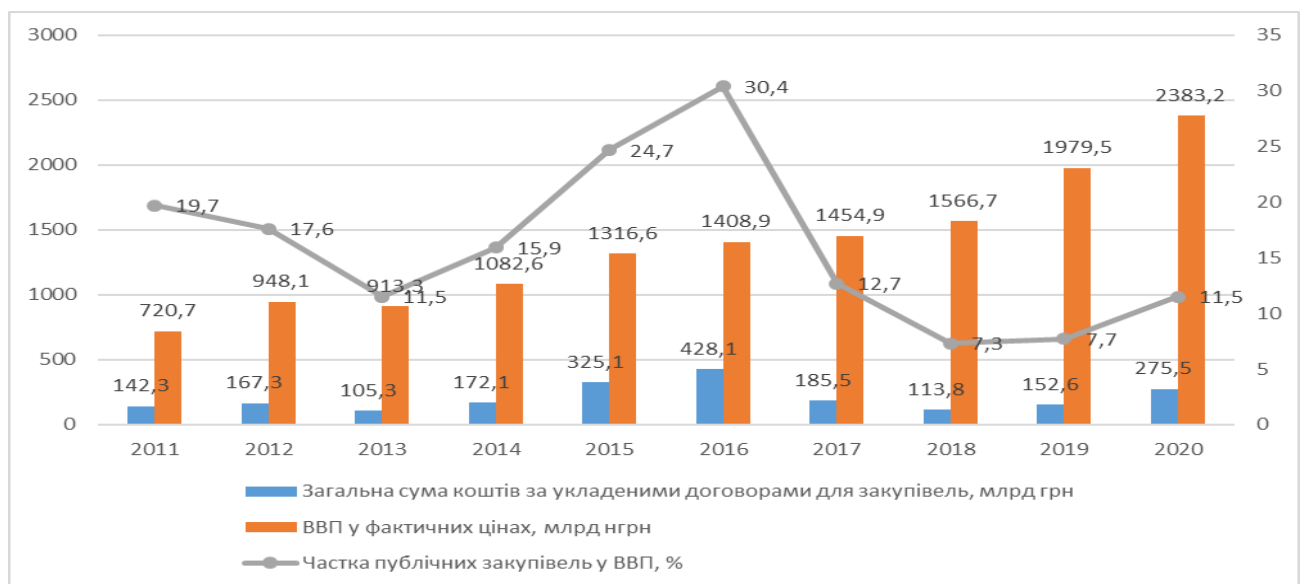

Рис. 1.5. Динаміка публічних закупівель в Україні за 2011-2020 р.р.

Проаналізовані показники ВВП України свідчать про їх зростаючу динаміку за 2011-2020 р., з 720,7 млрд грн до 2383,2 млрд грн, але відбувався спад у 2013 р., до 913,3 млрд грн, що пов'язане напруженням економічної й політичної ситуації в Україні. Сума коштів за вкладенням у публічні закупівлі є, переважно, зростаючою, однак коливання у бік спаду спостерігаються за 2011-2012 р.р., 2014-2016 р.р., 2018-2020 р.р. У 2020 р. публічні закупівлі здійснювалися на суму 275,5 млрд грн, тоді як у 2011 р. 142,3 млрд грн. У свою чергу, найменша частка публічних закупівель у ВВП була у 2018 р. і складала 7,3 %, найбільша у 2016 р. – 30,4 %, тоді як у 2020 р. Україна знаходиться на рівні 2013 р. і частка публічних закупівель складає 11,5 %.

Принципи здійснення публічних закупівель регламентовані ст. 5 Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII, серед яких:

- 1) добросовісна конкуренція серед учасників;
- 2) максимальна економія, ефективність та пропорційність;
- 3) відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель;
- 4) недискримінація учасників та рівне ставлення до них;
- 5) об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі;
- 6) запобігання корупційним діям і зловживанням [79].

Принципи в публічних закупівлях слугують важелем державного регулювання через закріплення основних правил і вимог до закупівельного процесу. Принципи є основою, дотримання положень якої є запорукою ефективного здійснення публічних закупівель.

Добросовісна конкуренція серед учасників передбачає суперництво між суб'єктами господарювання (постачальниками, підрядниками) за можливість реалізувати предмет закупівель замовнику. Вона означає неможливість змови двох сторін процесу, що розцінюється як антиконкурентні дії та є недопустимим у закупівельному процесі. Світовий досвід свідчить, що найбільш ефективним способом дотримання принципів державних закупівель є існування конкурентного ринку закупівель [22 с. 885].

Максимальна економія, ефективність та пропорційність є одними із ключових принципів. Максимальна економія передбачає бережливе, ощадне витрачання бюджетних коштів, тобто мінімум витрат для придбання предмету закупівлі. Ефективність означає досягнення потрібних (найкращих) результатів, тобто досягнення максимального ефекту. Саме тому під час установаження технічних вимог до предмета закупівлі перед замовником завжди постає питання: здійснити закупівлю з максимальною економією чи максимальною ефективністю? Безумовно, витрачаючи бюджетні кошти, необхідно керуватися, насамперед, принципом економії, однак за відсутності виваженого підходу до формування технічних вимог до предмета закупівлі це може бути невиправдано через закупівлю товару нижчої якості, що в подальшому призведе до додаткових витрат на експлуатацію чи ремонт предмета закупівлі. Саме тому важливим є правильне встановлення технічних вимог для забезпечення оптимальної пропорції «ціна – якість», чим і буде реалізований принцип економії та ефективності.

Відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель передбачає оприлюднення документів, які стосуються процедур закупівлі, на веб-порталі уповноваженого органу та вільний доступ до них. Дані принципи є важливими на кожному етапі закупівельного процесу, забезпечуючи сприятливе середовище для конкуренції. Крім того, завдяки даним принципам забезпечується закупівля найкращої якості товарів, робіт та послуг за найвигіднішою ціною. Від змісту правового забезпечення реалізації принципу відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівель залежить не тільки поінформованість громадянського суспільства щодо питань використання державних коштів, а й кількісний та якісний аспекти участі в конкурсних торгах суб'єктів господарювання, розвиток конкуренції у відносинах, запобігання корупції, зловживанням закупівлями предмета, який не належить до реально існуючих потреб замовника [26, с. 28].

Критенко О.О. вважає, що для управління системою державних закупівель достатньо трьох основних принципів: справедливості; прозорості й боротьби з корупцією; економії та ефективності [28, с. 27].

Принцип недискримінації учасників та рівного ставлення до них означає, що учасники (резиденти та нерезиденти) всіх форм власності та організаційно-правових форм беруть участь у процедурах закупівель на рівних умовах. Також усі без винятку учасники мають право вільного доступу до інформації про закупівлі.

Об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури передбачає забезпечення рівного й об'єктивного відношення до всіх учасників закупівельного процесу, тобто оцінка тендерних пропозицій повинна бути об'єктивною (незалежною від волі та бажань замовників) і неупередженою (без обманної, заздалегідь сформованої думки замовниками).

Запобігання корупційним діям і зловживанням. Даний принцип передбачає впровадження державою таких механізмів, які б давали змогу попереджувати порушення та зловживання у сфері публічних закупівель. Принцип реалізується шляхом доступу до інформації, прозорості, а отже, і контролю в даній сфері.

Вважаємо, що вище перераховані принципи взаємопов'язані між собою, а окремі з них – взаємозалежні та похідні. На нашу думку, найголовнішими є принципи максимальної економії, ефективності та пропорційності. Так, принцип економії відображає заощадливість коштів під час придбання предмету закупівлі на рівні кожного замовника (понесення ним найменших витрат), а в цілому – держави.

Принципи ефективності та пропорційності означають досягнення максимально можливого співвідношення «ціна – якість», від якої «ефект» у формі продукції, товарів, робіт, послуг найвищої якості отримує замовник, а «ефект» у грошовому вираженні (прибуток) отримує учасник. Дані принципи відображають і мету, і результат у публічних закупівлях.

Решта принципів є інструментами забезпечення дієвості вищезазначених принципів та їх реалізації. Так, принцип добросовісної конкуренції є обов'язковою вимогою, яка сприятиме вдосконаленню характеристик предметів закупівлі та зниженню ціни.

Принципи відкритості та прозорості – це скоріше вимога, що забезпечує реалізацію державою через її органи завдання (а не принципу), – запобігання корупційним діям і зловживанням.

Принцип об'єктивного та неупередженого визначення переможця лише доповнює принцип недискримінації учасників та рівного ставлення, адже неупереджене визначення переможця передбачає об'єктивний підхід до визначення найкращої пропозиції незалежно від громадянської приналежності. За таких умов забезпечуються рівність і недискримінація учасників. Загальне розуміння принципу недопущення дискримінації учасників полягає у тому, що міри правового захисту повинні бути доступні для всіх господарюючих суб'єктів без будь-якої їх дискримінації, включаючи аспект громадянства.

Вважаємо, що в Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII [79] повинні бути внесені відповідні зміни та коригування в частині доповнення чи об'єднання окремих принципів як важливого складника системи публічних закупівель, а також викладення їх у нових редакціях:

- принцип об'єктивного та неупередженого визначення переможця та принцип недискримінації учасників та рівного ставлення об'єднати під назвою «принцип рівності»;

- принцип запобігання корупційним діям і зловживанням вважаємо недоцільним, оскільки він є завданням контролюючих органів.

Чинний закон доцільно доповнити принципами повноти, відповідності, незалежності, доцільності, справедливості, відповідальності.

Загалом, у загальному вигляді принципи здійснення публічних закупівель умовно можна розділити на три групи:

- організаційні принципи, якими регулюється процес організації закупівель і якими забезпечується мета та результат закупівельної діяльності;

– етичні принципи, якими регулюються відносини між замовниками та учасниками, між державою та учасниками, а також між державою та замовниками;

– принципи, реалізація яких сприятиме найвищій результативності – задоволенню потреб держави та державних замовників, учасників, а також громадськості (рис.1.6).

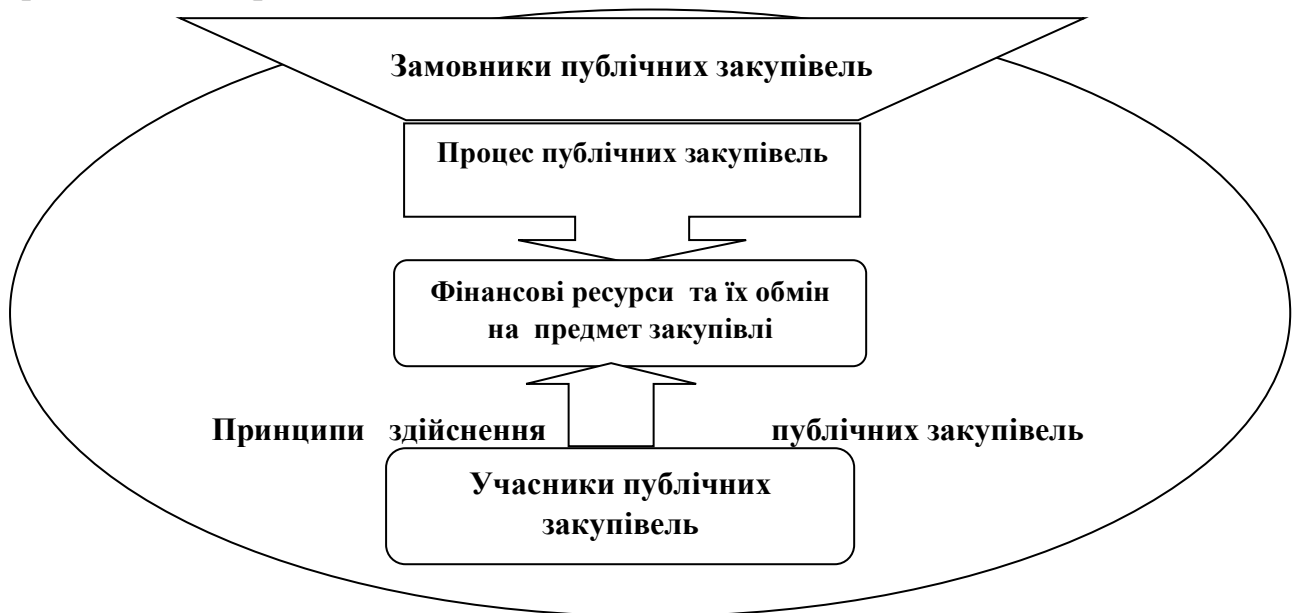

Рис. 1.6. Принципи здійснення публічних закупівель в Україні
[авторська розробка]

Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони [84], визначено правила та принципи державних закупівель: недискримінації, рівного ставлення, прозорості та пропорційності. Отже, без змін пропонуємо залишити принципи відкритості та прозорості, а також максимальної економії, ефективності та пропорційності. Вважаємо логічним об'єднання принципів об'єктивного та неупередженого визначення переможця закупівлі та одного з основних принципів, що передбачений Угодою – недискримінації учасників та рівного ставлення до них, оскільки недискримінація є похідною від реалізації об'єктивності та неупередженості.

Саме тому взаємозалежність даних принципів забезпечує їх логіку, а отже, їх варто розглядати в комплексі.

Вважаємо, що для досягнення мети в публічних закупівлях замовниками та учасниками, а також із метою уникнення конфліктних ситуацій варто керуватися принципами етики: доброчесності, добропорядності, повноти інформації, відповідності, чим забезпечуватиметься досягнення максимального ефекту всіма сторонами закупівельного процесу. Особливої уваги потребує принцип відповідальності. Вважаємо, що особливого доопрацювання потребує законодавство в частині доповнення принципу відповідальності, а також встановлення та передбачення можливих порушень як замовниками та представниками уповноваженого органу, так і учасниками.

Принципами неупередженості, доцільності та справедливості повинні керуватися представники державних органів під час затвердження річного плану публічних закупівель. Уповноважений орган (Міністерство економіки України) повинен здійснювати оцінку потреби замовників у предметах закупівель, забезпечуючи реалізацію принципу доцільності.

Справедливість та незалежність повинні проявлятися під час перерозподілу державних коштів на здійснення закупівель. Принцип незалежності реалізується під час проведення перевірок з боку органів контролю над дотриманням законності у здійсненні закупівель: Державної аудиторської служби України, Антимонопольного комітету України, Рахункової палати України. Дотримання запропонованих принципів сприятиме добросовісній конкуренції, підвищенню довіри між усіма сторонами закупівельного процесу, зниженню корупційних ризиків, уникненню конфліктів.

Підходи до формування принципів закупівель та Кодексу етики всіх суб'єктів сфери публічних закупівель у різних країнах дещо відрізняються, однак їх мета залишається однаковою та незмінною для всіх – забезпечення якісного, прозорого та безконфліктного закупівельного процесу, запобігання порушенням і зловживанням, а також мінімізація та уникнення ризиків.

Оскільки Україною підписана Угода про асоціацію [84], зрозуміло, що українське законодавство у сфері закупівель повинно бути адаптоване до правил ЄС. Уважаємо за доцільне розглянути європейську практику щодо принципів закупівель та Кодекс етики суб'єктів закупівель.

У Великобританії Комітет стандартів публічного життя (незалежний консультативний позавідомчий орган, який консультує прем'єр-міністра) встановив сім принципів: самовідданість, доброчесність, об'єктивність, підзвітність, відкритість, чесність, лідерство [3, с. 65].

Естонський Кодекс етики державних службовців був прийнятий як додаток до Закону «Про державну службу». Ця Настанова включає в себе не сім, а 20 принципів, дотримання яких очікується від естонських державних службовців.

Польська Настанова для державних службовців є дещо комплекснішою та зосереджена на убезпеченні незаплямованої репутації державних службовців відносно політичних та приватних інтересів. Ця Настанова включає у себе п'ять вимог до надійності, безпристрасності та політичної нейтральності.

Ірландське Управління державних закупівель розробило Кодекс етики для закупівельних установ. Цей Кодекс побудований на принципах сумлінності, прозорості/підзвітності та конфіденційності інформації.

Угорське Управління публічних закупівель розробило Кодекс етики, спрямований як на закупівельні установи, так і на всіх учасників торгів. У ньому визначено основні принципи, що підлягають дотриманню у процесі закупівель: доброчесність, прозорість, відсутність дискримінації, безпристрасність.

В Італії державна компанія «Консіп» відіграє центральну роль у публічних закупівлях. «Консіп» відповідає за централізовану діяльність із закупівель та надає консультаційні послуги всім організаціям-замовникам. Відносини у сфері публічних закупівель ґрунтуються на принципах чесності, коректності, прозорості, конфіденційності, безпристрасності, старанності, лояльності та взаємоповаги [19].

Таким чином, господарська діяльність підприємства здійснюється в межах трьох основних процесів, які постійно змінюють один одного, в ньому взаємодіють учасники і замовники публічних закупівель. На вході з допомогою фінансових ресурсів отримується предмет закупівлі, а на виході отримується певна готова продукція, інформація, документація отримані роботи чи послуги. Тож вважаємо доцільним розглядати публічні закупівлі як процес взаємодії постачальників (учасників публічних закупівель) і споживачів (замовників публічних закупівель) з метою придбання товарів, робіт і послуг та раціонального розподілу й ефективного використання коштів державного або місцевих бюджетів.

Принципи в публічних закупівлях слугують важелем державного регулювання через закріплення основних правил і вимог до закупівельного процесу. Реалізація запропонованих принципів публічних закупівель забезпечить додаткові позитивні ефекти, такі, наприклад, як ефективне застосування коштів платників податків, стимулювання науково-технічного прогресу, підвищення довіри між державою і суспільством, зниження корупційних ризиків, зростання продуктивності праці. Тому Закон України «Про публічні закупівлі» повинен бути не тільки доповнений вищенаведеними рекомендаціями у вигляді стислих принципів, а передбачати всі роз'яснення кожного з них.

1.3. Нормативно-правова база щодо діяльності підприємств та здійснення публічних закупівель

Діяльність підприємств в Україні регламентується Господарським Кодексом України від 16.01.2003 р. № 436-IV [9]. Цим нормативним документом визначаються основні засади господарювання в Україні і регулюються господарські відносини, що виникають у процесі організації та

здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також визначаються:

- основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у сфері господарювання. Зокрема, держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання. Їх рішення з фінансових питань, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів, а також з адміністративних та інших відносин управління, приймаються від імені цього органу і в межах його владних повноважень. Господарська компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування реалізується від імені відповідної державної чи комунальної установи. Безпосередня участь держави, органів державної влади та органів місцевого самоврядування у господарській діяльності може здійснюватися у спосіб, що визначений законодавством;

- положення, що у сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну і соціальну політику, спрямовану на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому;

- економічна стратегія - обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення крупномасштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення економічної безпеки держави, збереження і примноження її економічного потенціалу і національного багатства, підвищення народного добробуту;

- економічна тактика — це сукупність найближчих цілей, завдань, засобів і способів їх досягнення для реалізації стратегічного курсу економічної політики в конкретних умовах, що складаються в поточному періоді розвитку економіки;

- основні напрями економічної політики: структурно-галузева політика, інвестиційна політика, амортизаційна політика, політика

інституційних перетворень, цінова політика, антимонопольно-конкурентна політика, бюджетна політика, податкова політика, грошово-кредитна політика, валютна політика, зовнішньоекономічна політика;

- державне замовлення, яке є засобом державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності. Державний контракт - це договір, укладений державним замовником від імені держави з суб'єктом господарювання - виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їх господарські відносини.

У Господарському кодексі зазначається, що учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є: державне замовлення; ліцензування, патентування і квотування; технічне регулювання; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Держава здійснює антимонопольно-конкурентну політику та сприяє розвитку змагальності у сфері господарювання на основі загальнодержавних програм, що затверджуються Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України. Державна політика у сфері економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності та захисту суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції здійснюється

уповноваженими органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Також Господарським кодексом України регулюється порядок ціноутворення, укладання договорів та відповідальність за правопорушення у сфері господарювання [9].

Цивільним кодексом України від 16.01.2003 р. № 435-IV регулюються немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників, а саме порядок укладання правочинів, їх строки, терміни позовної давності, особливості набуття та припинення права власності, правила укладення договорів тощо [88].

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15.01.2003 р. № 755-IV визначає порядок державної реєстрації суб'єктів господарювання, юридичних і фізичних осіб, особливості функціонування Єдиного державного реєстру та порталу електронних сервісів, а також оскарження таких дій і відповідальність за порушення законодавства [62].

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 222-VIII призначений регулювати відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності [74].

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI регулює відносини, що виникають у сфері нарахування і сплати податків і зборів, зокрема визначає перелік податків та зборів, що справляються в Україні, порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових

осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [59].

Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI регулює порядок здійснення державної митної політики, а саме системи принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики [37].

У свою чергу, нормативно-правове регулювання публічних закупівель в Україні здійснюється на законодавчому рівні, у вигляді Законів України та Кодексів, виконавчому рівні – у вигляді Постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів та роз'яснень Міністерств і відомств, наказів ДП «ПРОЗОРРО». Крім того, важливе значення мають міжнародні нормативно-правові акти, а саме Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством.

Цілями асоціації є:

- сприяти поступовому зближенню сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах;
- забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес;
- сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН і Гельсінського заключного акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року;
- запровадити умови для посилених економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі;

- посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод;

- запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес.

Крім того, в угоді акцентується увага на верховенстві права та повага до прав людини, боротьбі зі злочинністю та корупцією тощо. Важливим є врегулювання питань щодо створення зони вільної торгівлі [84].

Процес закупівлі товарів, робіт та послуг в Україні здійснюється відповідно до норм Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII [79], за яким визначається детальна процедура закупівель від моменту оприлюднення оголошення про намір придбати предмет закупівлі до публікації звіту за результатами проведених торгів, визначені процедури закупівлі та особливості їх вибору, порядок призначення уповноваженої особи та централізованої закупівельної організації, повноваження державних контролюючих органів, порядок отримання додаткової інформації щодо виставлених пропозицій, зміни тендерної документації, порядок оскарження та встановлення відповідальності за порушення у сфері публічних закупівель.

Законом України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III визначені правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності, що спрямоване на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин [73].

В законі антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання трактуються як такі, що призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції. Зокрема, вони включають:

- 1) встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів;
- 2) обмеження виробництва, ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними;

3) розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками;

4) спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів;

5) усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців;

6) застосування різних умов до рівнозначних угод з іншими суб'єктами господарювання, що ставить останніх у не вигідне становище в конкуренції;

7) укладення угод за умови прийняття іншими суб'єктами господарювання додаткових зобов'язань, які за своїм змістом або згідно з торговими та іншими чесними звичаями в підприємницькій діяльності не стосуються предмета цих угод;

8) суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших суб'єктів господарювання на ринку без об'єктивно виправданих на те причин.

У свою чергу, антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є прийняття будь-яких актів (рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо), надання письмових чи усних вказівок, укладення угод або будь-які інші дії чи бездіяльність, які призвели або можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції.

З метою запобігання монополізації товарних ринків, зловживання монопольним (домінуючим) становищем, обмеження конкуренції органи Антимонопольного комітету України здійснюють державний контроль за концентрацією суб'єктів господарювання.

Також численними законами України визначаються особливості здійснення публічних закупівель для потреб оборони, медицини, науки тощо.

Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 5.10.2017 р. № 2155-VIII визначає правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного

нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації.

До складу електронних довірчих послуг входять:

- створення, перевірка та підтвердження удосконаленого електронного підпису чи печатки;
- формування, перевірка та підтвердження чинності сертифіката електронного підпису чи печатки;
- формування, перевірка та підтвердження чинності сертифіката автентифікації веб-сайту;
- формування, перевірка та підтвердження електронної позначки часу;
- реєстрована електронна доставка;
- зберігання удосконалених електронних підписів, печаток, електронних позначок часу та сертифікатів, пов'язаних з цими послугами [63].

Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII визначені правові засоби запобігання й протидії корупції в Україні, порядок притягнення винних осіб до відповідальності та ліквідація наслідків правопорушень [65].

Оскільки публічні закупівлі здійснюються, переважно в електронному форматі, з метою регулювання такої процедури було прийнято Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-IV [64].

Стратегія реформування системи публічних закупівель («дорожня карта») передбачає План заходів щодо реалізації такої стратегії, відповідно до якого Україна знаходиться на четвертому етапі, який триває до 31.12.2021 р. і передбачає заходи щодо:

- імплементації норм міжнародного законодавства у практику України;
- міжнародне співробітництво, а саме ратифікацію Угоди СОТ про державні закупівлі;

- розвиток електронних закупівель;
- реформування структури та функцій державних контролюючих органів;
- навчання учасників сфери публічних закупівель тощо [82].

Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України більш вузько й деталізовано регламентують функціонування сфери публічних закупівель, а саме застосування переговорної процедури закупівель, особливості перерахування передоплати за предмет закупівлі, вимоги до закупівлі лікарських засобів, легкових автомобілів, меблів, обладнання тощо, порядок діяльності централізованої закупівельної організації, вартість послуг щодо оскарження публічних закупівель, авторизацію електронних майданчиків, особливості виконання рамкових угод тощо.

Низка Наказів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (нині - Міністерства економіки України) врегульовують практичні аспекти окремих процедур закупівель:

- Наказ «Про затвердження особливостей закупівель за рамковими угодами та їх укладення» від 15.09.2017 р. № 1372 [66] визначає зміст, порядок укладання та припинення рамкової угоди тощо;

- Наказ «Про організацію діяльності централізованої закупівельної організації» в рамках продовження реалізації пілотного проекту від 13.06.2018 № 810 [77] визначає державну установу «Професійні закупівлі» юридичною особою, відповідальною за виконання функцій централізованої закупівельної організації та містить перелік товарів і послуг, закупівлю яких може здійснювати ця організація;

- Наказ «Про затвердження примірної тендерної документації» від 13.04.2016 р. № 680 [69] містить обов'язкову інформацію, яка оформлюється у вигляді таблиці, що складається з трьох граф та подається замовником окремим файлом шляхом заповнення окремих полів електронних форм електронної системи закупівель;

- Наказ «Про затвердження Примірного положення про тендерний комітет або уповноважену особу (осіб)» від 30.03.2016 р. № 557 [70] визначає

правовий статус, загальні організаційні та процедурні засади діяльності тендерного комітету та уповноваженої особи (осіб), а також їх права, обов'язки та відповідальність;

- Наказ «Про затвердження Порядку визначення предмета закупівлі» від 17.03.2016 р. № 454 [67] містить порядок визначення предмета закупівлі, що розшифровується з допомогою Єдиного закупівельного словника від 23.12.2015 р. № 1749;

- Наказ «Про веб-портал Уповноваженого органу з питань закупівель» від 07.04.2020 р. № 648 регламентує функціонування електронної системи закупівель за адресою www.prozorro.gov.ua [61].

Накази ДП «ПРОЗОРРО» визначають межі допорогових закупівель, форми державних статистичних спостережень та порядок їх заповнення, а також інші аспекти функціонування системи закупівель.

Таким чином, нормативно-правова база щодо здійснення публічних закупівель вдосконалюється відповідно до вимог міжнародного співтовариства. Однак, вона включає десятки законів, постанов, інструкцій, роз'яснень, наказів, а це призводить до плутанини та окремих суперечностей норм законодавства. Тому було б доцільно вище перелічені правові акти об'єднати в один, скажімо, Кодекс про публічні закупівлі в Україні з метою спрощення застосування законодавства на практиці.

Висновки за розділом 1

Вивчення теоретичних основ діяльності підприємства та здійснення публічних закупівель допомагають зробити наступні висновки.

1. Підприємство можна розглядати як сукупність продуктивних сил (активи) та виробничих відносин (пасиви), як первинну ланку суспільного поділу праці і водночас основну структурну ланку народногосподарського комплексу, основний суб'єкт економіки, велику і складну систему, що є

динамічною. Доцільно трактувати підприємство як самостійний суб'єкт господарювання, що створений компетентним органом державної влади і наділений правами юридичної особи, який здійснює діяльність шляхом здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку або задоволення господарських потреб.

2. Підприємства класифікуються за різноманітними ознаками: форма власності, масштаб діяльності, належність капіталу, спосіб утворення та формування статутного капіталу, галузь діяльності, організаційно-правова форма господарювання, сфера діяльності.

3. У 2019 р. порівняно з 2010 р. кількість суб'єктів господарювання скорочується на 9,7 %, при цьому частка підприємців коливається за аналізований період в межах 77,2-83,6 %. Тенденція до зростання кількості суб'єктів господарювання спостерігалася у 2013 р., 2015 р., 2018 р. Обсяги реалізації товарів (робіт, послуг) за 2010-2019 р.р. зростають майже в три рази, що пов'язане з нарощенням обсягів діяльності та інфляцією в Україні.

4. Вся господарська діяльність підприємства здійснюється в межах трьох основних взаємопов'язаних і взаємообумовлених процесів: постачання, виробництво, реалізація. В національному стандарті ISO: 9001 під процесом розуміють роботу чи сукупність робіт, для яких використовують ресурси і якими керують для перетворення входів на виходи. Процес сфери публічних закупівель має постачальників (учасників публічних закупівель) і споживачів (замовників публічних закупівель), при цьому забезпечується взаємодія і зв'язок цих сторін. На вході з допомогою фінансових ресурсів отримується предмет закупівлі, а саме товари, роботи або послуги, а на виході отримується певна готова продукція, інформація, документація, результати отриманих робіт чи послуг.

5. Більшість авторів трактують публічні закупівлі як процес, діяльність держави, операцію, певну систему замовлень або закупівель. Вважаємо доцільним розглядати публічні закупівлі як процес взаємодії постачальників (учасників публічних закупівель) і споживачів (замовників публічних

закупівель) з метою придбання товарів, робіт і послуг та раціонального розподілу й ефективного використання коштів державного або місцевих бюджетів.

6. Сума коштів за вкладенням у публічні закупівлі є, переважно, зростаючою, однак коливання у бік спаду спостерігаються за 2011-2012 р.р., 2014-2016 р.р., 2018-2020 р.р. У 2020 р. публічні закупівлі здійснювалися на суму 275,5 млрд грн, тоді як у 2011 р. - 142,3 млрд грн. У свою чергу, найменша частка публічних закупівель у ВВП була у 2018 р. і складала 7,3 %, найбільша у 2016 р. – 30,4 %, тоді як у 2020 р. Україна знаходиться на рівні 2013 р. і частка публічних закупівель складає 11,5 %.

7. Принципи здійснення публічних закупівель включають: добросовісну конкуренцію серед учасників; максимальну економію, ефективність та пропорційність; відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; недискримінацію учасників та рівне ставлення до них; об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі; запобігання корупційним діям і зловживанням. В Законі України «Про публічні закупівлі» доцільно об'єднати окремі принципи у групи: організаційні, етичні принципи, принципи, реалізація яких сприятиме задоволенню потреб держави.

8. Діяльність підприємств в Україні регламентується Господарським Кодексом, Цивільним Кодексом, Податковим кодексом, Митним кодексом та іншими нормативно-правовими актами. Нормативно-правове регулювання публічних закупівель в Україні здійснюється на законодавчому рівні, у вигляді Законів України та Кодексів, виконавчому рівні – у вигляді Постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів та роз'яснень Міністерств і відомств, наказів ДП «ПРОЗОРРО». Нормативно-правова база включає десятки законів, постанов, інструкцій, роз'яснень, наказів, а це призводить до плутанини та окремих суперечностей норм законодавства. Тому було б доцільно вище перелічені правові акти об'єднати в один -Кодекс про публічні закупівлі в Україні з метою спрощення застосування законодавства на практиці.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК СУБ'ЄКТА ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

2.1. Характеристика КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради як замовника у сфері публічних закупівель

У процедурі публічних закупівель приймають участь, як раніше зазначалося, дві сторони, замовник і учасник закупівель.

Критерієм віднесення замовника до тих, хто застосовує процедури публічних закупівель, є покладення на нього обов'язку забезпечення суспільних потреб. Всіх замовників сфери публічних закупівель умовно можна розділити на 3 групи:

1) традиційні «замовники-бюджетники» – органи державної влади, органи місцевого самоврядування, об'єднання територіальних громад, створені відповідно до законодавства та які фінансуються з державного або місцевих бюджетів, а також юридичні особи – установи, що фінансуються з державного або місцевих бюджетів (заклади охорони здоров'я, освіти, науки, культури тощо);

2) підприємства – державні або комунальні підприємства та їх об'єднання як юридичні особи, які забезпечують потреби держави або територіальної громади, якщо діяльність не здійснюється на промисловій чи комерційній основі за наявності однієї з таких ознак:

- юридична особа є розпорядником або одержувачем бюджетних коштів;
- органи державної влади чи органи місцевого самоврядування або інші замовники володіють більшістю голосів у вищому органі управління юридичної особи;
- у статутному капіталі юридичної особи державна або комунальна частка акцій (часток, паїв) перевищує 50 %;

3) монополісти – суб'єкти господарювання (переважно державної або комунальної власності), які займають переважно монопольне становище у чітко перерахованих у законодавстві суспільно важливих видах діяльності (комунальні послуги, електропостачання, аеропорти і морські порти, залізничний і міський електротранспорт тощо) [3, с. 67].

КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради відноситься до другої групи замовників у сфері публічних закупівель, оскільки своєю діяльністю забезпечує потреби держави й територіальної громади.

КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради є комунальним підприємством і має код відповідно до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань - 32616520.

Підприємство зареєстроване за адресою: 49038, Україна, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, проспект Дмитра Яворницького, будинок 75.

Загальна сума внесків до статутного капіталу підприємства складає 905415304,95 грн.

Підприємство створене і діє відповідно до статуту. Основними видами діяльності підприємства є:

- 49.31 Пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення (основний);
- 85.32 Професійно-технічна освіта;
- 86.21 Загальна медична практика;
- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт;
- 55.20 Діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання;
- 56.29 Постачання інших готових страв;
- 64.91 Фінансовий лізинг;
- 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель.

Вищим органом управління підприємством є Дніпровська міська рада, а виконавчим директором - Кобець Володимир Вікторович.

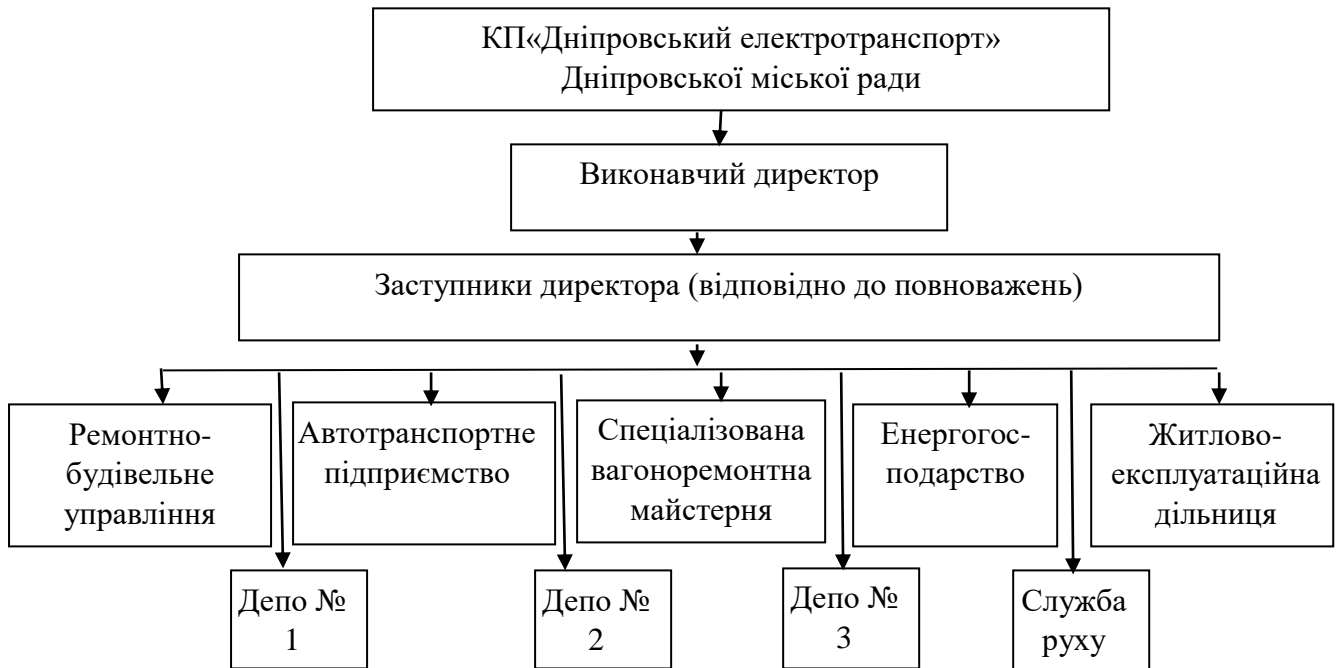
Підприємство має розгалужену організаційну структуру, у складі якої діють відокремлені підрозділи:

- Ремонтно-будівельне управління Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради;
- Автотранспортне підприємство Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради;
- Депо № 3 Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради;
- Спеціалізована вагоноремонтна майстерня Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради;
- Житлово-експлуатаційна діляниця Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради;
- Депо № 1 Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради;
- Депо № 2 Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради;
- Енергогосподарство Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради;
- Служба руху Комунального підприємства «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради (рис. 2.1).

Як усі юридичні особи, КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має рахунок в АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК», код банку (МФО): 313849. Оскільки підприємство здійснює зовнішньоекономічну діяльність, то має SWIFT: IJSOUA2N у АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК».

Підприємство має лінійно-функціональну організаційну структуру. Управління таким підприємством потребує більшого професіоналізму у виконанні окремих функцій, але централізація управління при цьому зберігається. Лінійно-функціональна структура дає змогу організувати управління за лінійною схемою, при цьому функціональні служби лише

допомагають вищому керівництву кваліфіковано обґрунтувати те чи інше управлінське рішення.

**Рис. 2.1. Виробнича структура КП «Дніпровський електротранспорт»
Дніпровської міської ради**

Перевагами лінійно-функціональної організаційної структури є:

- висока компетентність спеціалістів, які відповідають за здійснення конкретних функцій;
- розширення можливостей лінійних керівників у питаннях стратегічного управління виробництвом через передання низки функцій спеціалізованим ланкам;
- можливість централізованого контролю стратегічних результатів;
- відповідність структури стратегії;
- підвищення ефективності управління там, де завдання повсякденні та повторювані;
- швидке реагування на потреби практики створення нових функціональних служб.

Недоліками лінійно-функціональної організаційної структури є:

- труднощі у підтримуванні постійних взаємозв'язків між різними функціональними службами;
- відсутність взаєморозуміння та єдності дій між працівниками функціональних служб різних виробничих відділень;
- зменшення рівня відповідальності виконавців за роботу через подвійне підпорядкування;
- порушення принципу єдиноначальності;
- виникнення проблем функціональної координації, можливість міжфункціонального суперництва, конфліктів;
- формування вузького погляду менеджменту та прийняття поточних, часткових рішень;
- перенесення відповідальності за отримані фінансові результати на вищі рівні управління;
- випадки нераціонального визначення пріоритетів організації функціональними спеціалістами;
- функціональна короткозорість часто спрацьовує проти дієвого підприємництва, пристосування до змін [12, с. 92].

Підприємство зареєстроване як платник податку на додану вартість.

Як замовник у сфері публічних закупівель, КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має наступні характеристики:

- кількість договорів у сфері публічних закупівель – 453, у т.ч. конкурентні процедури – 389, неконкурентні процедури – 64;
- вартість укладених договорів – 967 млн грн, у т.ч. конкурентні процедури – 826 млн грн, неконкурентні процедури – 140 млн грн;
- за результатами отриманих скарг: перемог – 25 %, поразок – 31 %;
- кількість внесених змін до договорів – 523, на суму 4 млн грн.

Узагальнена інформація про ТОП-10 постачальників у сфері публічних закупівель узагальнена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**ТОП-10 постачальників по КП «Дніпровський електротранспорт»
Дніпровської міської ради у сфері публічних закупівель**

Назва постачальника	Кількість, од.		Вартість договорів, млн грн
	пропозицій	договорів	
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ДНІПРОМОНТАЖ"	12	9	100 287 422.87
ТОВАРИСТВО ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ТОРГОВИЙ ДІМ "ЛІТАН"	3 5	2	82 355 000.00
ТОВАРИСТВО ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БКМ-УКРАЇНА"	3 2	1	72 434 700.00
ТОВАРИСТВО ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СПІЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЯНІКС"	3 3	1	58 490 000.00
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ СТРІЛОЧНИЙ ЗАВОД"	3	2	21 353 008.67
ТОВАРИСТВО ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ТОРГОВИЙ ДІМ "БУДШЛЯХМАШ"	3 9	2	17 460 240.00
ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "АЛГА-ВД"	15	11	17 208 108.61
ТОВАРИСТВО ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "НАУКОВО- ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "ТЕХЕНЕРГОПРОМ"	3 13	8	16 371 019.54
ТОВАРИСТВО ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УКРРОСПОСТАВКА- ТІК"	3 9	4	15 424 158.93
ПРИВАТНЕ НАУКОВО- ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЕЛЕКОМ"	23	11	14 029 977.05

За даними таблиці можна зробити висновок, що найбільше договорів КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради було заключено з підприємствами приватної форми власності (ПП, ТОВ).

Таким чином, КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради створене і діє відповідно до статуту. Основним видом діяльності підприємства є пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення. Вищим органом управління підприємством є Дніпровська міська рада, а виконавчим директором - Кобець Володимир Вікторович.

Підприємство має розгалужену організаційну структуру, у складі якої створені та діють дев'ять відокремлених підрозділів.

КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має лінійно-функціональну організаційну структуру.

Як замовник у сфері публічних закупівель, КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має понад чотириста заключених договорів на суму понад 900 млн грн, переважно, у конкурентних процедурах торгів. Постійним постачальником при цьому є Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Літан».

2.2. Характеристика ТОВ «Торговий дім «Літан» як учасника у сфері публічних закупівель

Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Літан» створене відповідно норм Цивільного кодексу України [88], Господарського Кодексу України [9] та іншого законодавства України, статуту, а також внутрішніх правил, регламентів та рішень органів товариства та його посадових осіб.

Місцезнаходження та адреса товариства: Україна, 49000, Дніпропетровська область, м. Дніпро, вул. Криворізька, 1.

ТОВ «Торговий дім «Літан» створене в організаційно-правовій формі господарського товариства, а саме товариства з обмеженою відповідальністю, є підприємницьким товариством та юридичною особою приватного права.

Учасниками товариства відповідно до статуту є громадяни України Сухов Олег Петрович та Науменко Дмитро Олександрович.

Товариство має статутний капітал у сумі 70000,00 грн, внески до статутного капіталу оформлені грошовими вкладами засновників товариства.

ТОВ «Торговий дім «Літан» з моменту державної реєстрації є юридичною особою, має фірмове найменування, дотримується комерційної таємниці, є недоторканим відносно ділової репутації, дотримується таємниці кореспонденції, має особисті майнові й немайнові права, які можуть йому належати відповідно до законодавства. Підприємство має такі ознаки юридичної особи:

- організаційна єдність, наявність певної визначеної структури;
- наявність відокремленого майна, що відображається у фінансовій звітності;
- можливість придбавати майнові та особисті немайнові права;
- можливість отримувати дивіденди від внесків до статутного капіталу чи інших корпоративних прав. Придбання товариством часток, акцій інших господарських товариств повинно здійснюватися з дотриманням вимог антимонопольного законодавства;
- наявність права вступати у зобов'язання (довгострокові та поточні) і нести самостійну майнову відповідальність відповідно до норм діючого законодавства;
- правомочність участі від свого імені у розгляді справ у всіх судових органах, в інших органах та установах.

ТОВ «Торговий дім «Літан» створене й працює з метою отримання прибутку, відповідає за своїми зобов'язаннями усім майном, має право від свого імені здійснювати господарську діяльність, що не заборонена законодавством України.

Товариство є корпоративним підприємством. Учасники товариства спільно управляють справами, на основі належних їм корпоративних прав. При цьому створюються органи управління підприємством, виконавчим органом є директор товариства, Сухов Олег Петрович, який в межах своєї компетенції приймає рішення щодо поточних та стратегічних напрямів діяльності підприємства, видає накази і дає вказівки, здійснює інші функції.

ТОВ «Торговий дім «Літан» несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм власним майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

Основною метою діяльності ТОВ «Торговий дім «Літан» є задоволення майнових інтересів учасників товариства, отримання прибутку від здійснення підприємницької та господарської діяльності.

Основними видами діяльності ТОВ «Торговий дім «Літан» є наступні:

- 45.11 Торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами;
- 45.19 Торгівля іншими автотранспортними засобами;
- 45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів;
- 46.44 Оптова торгівля фарфором, скляним посудом і засобами для чищення;
- 46.69 Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням;
- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля;
- 85.59 Інші види освіти, н.в.і.у.

Відповідно до статуту, ТОВ «Торговий дім «Літан» має право створювати відособлені підрозділи (філії, представництва тощо) на території України та за її межами без прав юридичної особи та з правом відкриття поточного та валютного рахунків в установах банків.

ТОВ «Торговий дім «Літан» має лінійну організаційну структуру управління, що відображає лінійні форми зв'язку між ланками управління. Весь комплекс функцій управління та вироблення управлінських рішень

зосереджує директор, який відповідає за діяльність підприємства. Кожен підлеглий підрозділу безпосередньо підпорядковується директору. Окремі спеціалісти допомагають директору отримати й аналізувати інформацію, приймати управлінські рішення.

Перевагами лінійної організаційної структури управління є:

- прості зв'язки між підрозділами;
- єдність і чіткість розпоряджень директора;
- чітка відповідальність директора за результати діяльності підприємства;
- оперативність у прийнятті рішень;
- отримання виконавцями розпоряджень і завдань, пов'язаних між собою і забезпечених ресурсами.

Недоліками лінійної організаційної структури управління є:

- високі вимоги до директора, який повинен мати різнобічні знання та досвід з усіх функцій управління й сфер діяльності, що водночас обмежує його можливості ефективно управляти підприємством;
- перевантаження інформацією, великий потік документації, безліч контактів із підлеглими;
- відсутність спеціалістів з окремих функцій управління.

Загалом, лінійній структурі управління властива простота, чіткість, узгодженість дій виконавців, оперативність і, водночас, менша гнучкість в адаптації до мінливого зовнішнього середовища. Кожен керівник має широкую повноту влади, але незначні можливості розв'язання проблем, ґрунтовані на глибоких спеціалізованих знаннях [12, с. 92].

Підприємство зареєстроване як платник податку на додану вартість.

Як учасник у сфері публічних закупівель, ТОВ «Торговий дім «Літан» має наступні характеристики:

- кількість пропозицій у сфері публічних закупівель – 17;
- вартість пропозицій у сфері публічних закупівель – 511 млн грн;
- конверсія (кількість контрактів) – 65%;

- вартість контрактів - 436 млн грн;
- подано скарг – 2, перемога – 50%.

Узагальнена інформація про ТОП-10 замовників у сфері публічних закупівель узагальнена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**ТОП-10 замовників по ТОВ «Торговий дім «Літан»
у сфері публічних закупівель**

Назва замовника	Кількість, од.		Вартість договорів, млн грн
	пропозицій	договорів	
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЕЛЕКТРОТРАНС" МІСЬКОЇ РАДИ МІСТА КРОПИВНИЦЬКОГО"	3	2	104 349 900.00
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "МАРІУПОЛЬСЬКЕ ТРАМВАЙНО-ТРОЛЕЙБУСНЕ УПРАВЛІННЯ"	9	7	91 967 399.99
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ДНІПРОВСЬКИЙ ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТ" ДНІПРОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	5	2	82 355 000.00
ЗАПОРІЗЬКЕ КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО МІСЬКОГО ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТУ "ЗАПОРІЖЕЛЕКТРОТРАНС"	2	2	41 504 700.00
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "РІВНЕЕЛЕКТРОАВТОТРАНС" РІВНЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	4	1	38 699 700.00
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЧЕРНІВЕЦЬКЕ ТРОЛЕЙБУСНЕ УПРАВЛІННЯ"	10	2	31 928 700.00
КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КРАМАТОРСЬКЕ ТРАМВАЙНО-ТРОЛЕЙБУСНЕ УПРАВЛІННЯ"	1	1	29 777 700.00

Продовж. табл. 2.2

Назва замовника	Кількість, од.		Вартість договорів, млн грн
ДЕПАРТАМЕНТ РОЗВИТКУ БАЗОВИХ ГАЛУЗЕЙ ПРОМИСЛОВOSTІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ	3	1	28 186 200.00
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	25	5	15 531 954.00
МІСЬКЕ КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ХЕРСОНЕЛЕКТРОТРАНС"	2	1	13 347 720.00

Таким чином, ТОВ «Торговий дім «Літан» створене і діє відповідно до статуту. Основним видом діяльності підприємства є торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами. Вищим органом управління підприємством є директор. ТОВ «Торговий дім «Літан» має лінійну організаційну структуру.

Як учасник у сфері публічних закупівель, ТОВ «Торговий дім «Літан» має 17 пропозицій щодо заключення договорів на суму понад 500 млн грн. Постійними замовниками у сфері публічних закупівель є наступні підприємства: КП «Електротранс» міської ради міста Кропивницького», КП «Маріупольське трамвайно-тролейбусне управління», КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради.

Висновки за розділом 2

Опис підприємства-замовника та підприємства-учасника у сфері публічних закупівель дає змогу виокремити їх наступні характеристики.

1. КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради створене і діє відповідно до статуту. Основним видом діяльності підприємства є пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення. Вищим

органом управління підприємством є Дніпровська міська рада, а виконавчим директором - Кобець Володимир Вікторович.

2. КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має розгалужену організаційну структуру, у складі якої створені та діють дев'ять відокремлених підрозділів. КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має лінійно-функціональну організаційну структуру.

3. Як замовник у сфері публічних закупівель, КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має понад чотириста заключених договорів на суму понад 900 млн грн, переважно, у конкурентних процедурах торгів. Постійним постачальником при цьому є Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Літан».

4. ТОВ «Торговий дім «Літан» створене і діє відповідно до статуту. Основним видом діяльності підприємства є торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами.

5. Вищим органом управління підприємством є директор. ТОВ «Торговий дім «Літан» має лінійну організаційну структуру.

6. Як учасник у сфері публічних закупівель, ТОВ «Торговий дім «Літан» має 17 пропозицій щодо заключення договорів на суму понад 500 млн грн. Постійними замовниками у сфері публічних закупівель є наступні підприємства: КП «Електротранс» міської ради міста Кропивницького», КП «Маріупольське трамвайно-тролейбусне управління», КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради.

РОЗДІЛ 3

СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Порядок здійснення публічних закупівель в Україні та їх документального оформлення

Порядок здійснення публічних закупівель визначається Законом України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII [79].

На підприємстві-замовнику публічних закупівель для проведення процедури закупівлі призначається уповноважена особа, яка є працівником замовника і відповідальною за організацію та проведення процедур закупівель.

В КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради уповноваженими особами відповідно до наказу «Про призначення уповноважених осіб» від 16.04.2020 р. № 114 є начальник відділу моніторингу та організації закупівель і його заступник (додаток А).

Функціональні обов'язки уповноважених осіб визначаються посадовими інструкціями (додаток Б). Відповідно до посадової інструкції, заступником начальника відділу моніторингу та організації закупівель може бути призначений працівник, що має вищу освіту без пред'явлення вимог до стажу роботи або середньо - спеціальну освіту і стаж роботи не менш 5-и років.

При цьому висуваються наступні вимоги щодо знань такої уповноваженої особи:

- закони, постанови, розпорядження, накази органів вищого рівня;
- Закон України «Про публічні закупівлі» [79];
- нормативно-правові акти, що регулюють порядок складання документів у сфері публічних закупівель, визначення предмета закупівлі, особливостей роботи веб-порталу у складі електронної системи закупівель, розміщення інформації про публічні закупівлі, складу тендерної документації,

особливостей функціонування тендерного комітету та роботи уповноваженої особи, порядку здійснення допорогових закупівель;

- перелік відкритих єдиних державних реєстрів, доступ до яких є вільним;
- методи і порядок здійснення закупівель;
- порядок складання заявок на матеріали і устаткування, укладення договорів з постачальниками;
- програми Word, Excel, та інші комп'ютерні програми, в тому числі для роботи з електронною поштою та електронними закупівлями тощо.

Заступник начальника відділу моніторингу та організації закупівель знаходиться в безпосередньому підпорядкуванні начальника відділу моніторингу та організації закупівель та у разі його відсутності виконує його обов'язки. Він зобов'язаний:

- здійснювати регулярний моніторинг спеціалізованих сайтів, торговельних майданчиків по оголошенню державних і комерційних відкритих конкурсів, тендерів, електронних аукціонів;
- складати план та зміни до річного плану закупівель;
- аналізувати технічну частину заявок на відповідність чинному законодавству;
- оформляти оголошення про закупівлю;
- вести переговори та листування з учасниками закупівель;
- брати участь у підготовці договорів, контрактів;
- складати звітність стосовно проведених закупівель;
- приводити у відповідність з чинним законодавством заявки від структурних підрозділів;
- готувати технічні частини до предметів закупівель;
- складати договори закупівель за результатами проведених процедур та специфікації до них, додаткові угоди до договорів;
- контролювати звіти про виконання договорів;

- забезпечувати виконання рішень, наказів, розпоряджень, доручень та вказівок керівника у встановлені терміни і з належною якістю.

Заступник начальника відділу моніторингу та організації закупівель має право:

- вимагати від керівників та їх заступників, головних інженерів усіх підрозділів підприємства надання необхідних матеріалів, звітів, інформації для планування і організації планової роботи відділу моніторингу та організації закупівель;
- отримувати необхідні матеріали і документи, що відносяться до функціональних обов'язків;
- виступати за дорученням від імені КП «Дніпровський електротранспорт» в інших організаціях і установах з питань, що належать до компетенції відділу моніторингу та організації закупівель;
- вносити пропозиції щодо вибору і розстановки персоналу, що відповідає за закупівлі;
- проводити наради з обговорення питань, що входять в компетенцію відділу моніторингу та організації закупівель;
- брати участь в розробці стратегії та цінової політики в області закупівель і бюджетуванні;
- отримувати безпечні умови праці, які гарантовані законодавством та іншими нормативними актами України;
- користуватися усіма правами та пільгами, передбаченими колективним договором;
- вирішувати питання, відповідно до посадової інструкції;
- надавати роз'яснення з питань, які входять в коло обов'язків;
- погоджувати та супроводжувати документи в межах своєї компетенції.

Заступник начальника відділу моніторингу та організації закупівель несе персональну, дисциплінарну, адміністративну та кримінальну

відповідальність за неякісне, несвоєчасне і не в повному обсязі виконання обов'язків, недотримання правил внутрішнього трудового розпорядку, за недостовірність звітних даних, відомостей та інших матеріалів, невиконання наказів і розпоряджень директора підприємства.

Заступник начальника відділу моніторингу та організації закупівель буде свої взаємовідносини з підрозділами КП «Дніпровський електротранспорт» таким чином, щоб забезпечити виконання покладених на нього завдань і функцій.

Слід зауважити, що на підприємстві розроблене Положення про уповноважених осіб (додаток В), для них оформлені електронні підписи.

Структура положення про уповноважених осіб наступна:

- загальні положення;
- засади діяльності тендерного комітету;
- засади діяльності та вимоги до уповноважених осіб.

Відповідно до вимог положення про уповноважених осіб, тендерний комітет включає службових (посадових) та інших осіб КП «Дніпровський електротранспорт», призначених відповідальними за організацію та проведення процедур закупівлі.

Метою створення тендерного комітету є організація та проведення процедур закупівель на засадах колегіальності та неупередженості.

Розроблене положення застосовується для проведення спрощених закупівель до 1.01.2022 року, а з 1.01.2022 року проведення всіх закупівель.

До складу тендерного комітету входять не менше п'яти осіб. Керівництво роботою комітету здійснює його голова, який призначається КП «Дніпровський електротранспорт» та може мати право на підписання договорів про закупівлю.

Голова комітету призначає заступника голови, секретаря з числа членів комітету та визначає функції кожного члена комітету. У разі відсутності голови комітету його обов'язки виконує заступник голови комітету (якщо призначено кількох заступників голови комітету, то голова визначає серед них виконуючого обов'язки голови комітету на період своєї відсутності).

За відсутності секретаря комітету його обов'язки виконує інший член комітету, визначений його головою.

Рішення голови комітету щодо призначення заступника голови та секретаря комітету, визначення функцій кожного члена комітету та вирішення інших питань заносяться до протоколу засідання комітету.

Формою роботи комітету є засідання, яке є правомочним за присутності на ньому не менше двох третин членів комітету. Засідання комітету скликаються головою комітету та проводяться у разі потреби.

Перелік питань, що підлягають розгляду на засіданні комітету, порядок денний доводяться до відома членів комітету до початку засідання.

Рішення з питань, що розглядаються на засіданнях комітету, приймаються простою більшістю голосів. У разі рівного розподілу голосів голос голови комітету є вирішальним.

Рішення комітету оформлюється протоколом, який підписується всіма членами комітету, присутніми на засіданні. У рішенні відображаються результати поіменного голосування членів комітету, присутніх на його засіданні, з кожного питання. У разі відмови члена комітету підписати протокол про це зазначається у протоколі з обґрунтуванням причин відмови.

Комітет здійснює такі функції:

- планування закупівель, складання та затвердження річного плану закупівель;
- здійснення вибору процедури закупівлі та її проведення;
- забезпечення рівних умов для всіх учасників, об'єктивний та чесний вибір переможця;
- забезпечення складання, затвердження та зберігання відповідних документів з питань публічних закупівель;
- забезпечення оприлюднення інформації та звіту щодо публічних закупівель;

- надання роз'яснення особам, що виявили намір взяти участь у процедурі закупівель, щодо змісту тендерної документації у разі отримання відповідних запитів тощо.

Члени тендерного комітету мають право:

- брати участь у плануванні видатків і визначенні потреби у товарах, роботах та послугах, що будуть закуповуватися;
- аналізувати та отримувати інформацію щодо виконання укладених договорів;
- прийняти рішення з оформленням відповідного протоколу комітету щодо необхідності виправлення технічних (механічних, формальних) помилок, допущених при внесенні інформації про закупівлю, яка оприлюднюється на веб-порталі Уповноваженого органу;
- одержувати від структурних підрозділів замовника інформацію, необхідну для проведення процедур закупівель;
- вносити свою окрему думку до протоколів засідань комітету;
- ініціювати створення робочих груп з числа службових осіб з метою складання технічних вимог до предмета закупівлі, підготовки проектів договорів тощо.

Члени комітету зобов'язані: брати участь у всіх його засіданнях особисто; організовувати та проводити процедури закупівель; забезпечувати рівні умови для всіх учасників, об'єктивний та чесний вибір переможця; дотримуватися норм законодавства.

Функціями Голови комітету є: організація роботи комітету; прийняття рішень щодо проведення засідань комітету; призначення дати і місця проведення засідань комітету; розробка порядку денного засідань комітету; ведення засідань комітету; розробка пропозицій щодо змін у складі комітету.

Функціями секретаря комітету є: ведення та оформлення протоколів засідань комітету; оперативне інформування членів комітету стосовно організаційних питань його діяльності; за дорученням голови комітету виконання іншої організаційної роботи; зберігання документів щодо здійснення

публічних закупівель; дотримання вимог законодавства з питань діловодства під час роботи з документами; розміщення інформації про публічні закупівлі на веб-порталі через авторизовані електронні майданчики; виконання інших повноважень відповідно до законодавства.

Процес публічних закупівель починається з оприлюднення КП «Дніпровський електротранспорт» інформації про закупівлю через авторизовані електронні майданчики в електронній системі закупівель (рис. 3.1).

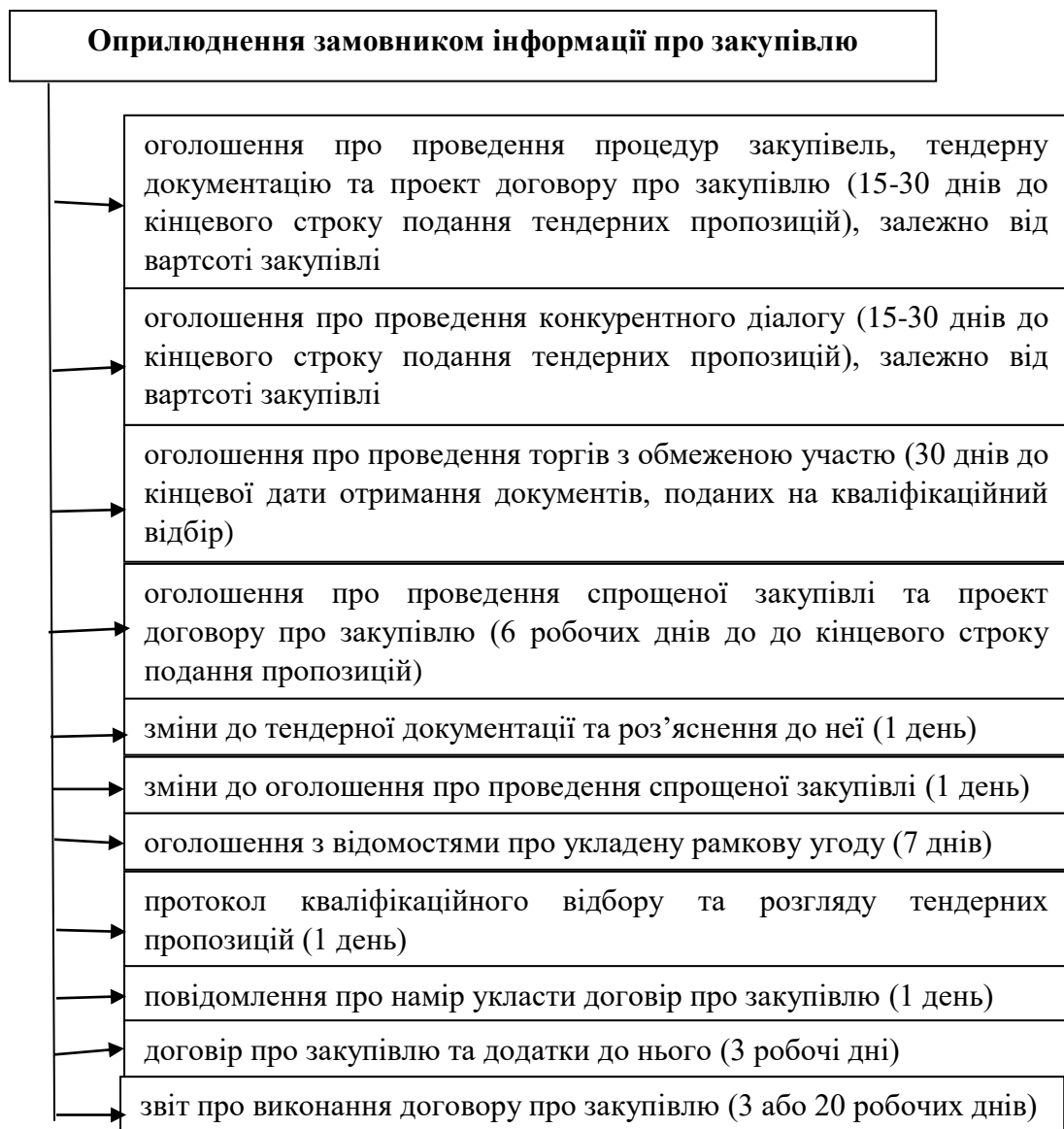

Рис. 3.1. Процедура оприлюднення КП «Дніпровський електротранспорт» інформації про публічну закупівлю [авторське узагальнення]

По КП «Дніпровський електротранспорт» конкурс відповідно до поданого оголошення проводився у 2019 р. згідно вимог Європейського банку реконструкції та розвитку. Предметом закупівлі були тролейбуси з певними технічними характеристиками у розрізі лотів:

- № 1 – нові тролейбуси, низькопольні у кількості 32 штуки (табл. 3.1);
- № 2 – нові тролейбуси, низькопольні у кількості 12 штук.

Таблиця 3.1

**Основні дані / Ідентифікація проекту по
КП «Дніпровський електротранспорт»**

1.1 Назва Проекту	<u>Дніпровський тролейбус</u>
1.2 Найменування Клієнта	Комунальне підприємство «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради
1.3 Номер Кредитної угоди	<u>48729</u>
1.4 Дата ефективності кредиту	<u>XXXX</u>
1.5 Крайній термін вибірки кредитних коштів	
(a) початковий	<u>2019 рік</u>
(b) продовжений (якщо є)	<u>нема</u>
1.6 Номер Контракту	<u>№ 7777</u>
1.7 Назва Контракту	Поставка 32 нових низькопольних одноланкових тролейбусів з системою автономного ходу не менше 500 м на базі акумуляторів, запасних частин і устаткування для обслуговування і ремонту і супутніх послуг_____
1.8 Оціночна вартість Контракту (як зазначено в Плані закупівель, узгодженого з Банком)	<u>13 000 000,00 євро</u>
1.9 Метод закупівель (виберете один)	Відкриті конкурсні торги <u>так</u> Обмежені конкурсні торги _____ Місцеві конкурсні торги ¹ _____
1.10 Обов'язкове попередній розгляд Контракту	Так <u>+</u> Ні _____

Конкурсну документацію від КП «Дніпровський електротранспорт» можна було отримати в електронному вигляді після оплати 200 євро (або еквівалент у гривнях чи іншій валюті) за наданими підприємством реквізитами. Після оплати така інформація (комплект конкурсної документації) висилається учаснику на електронну пошту. Граничний термін подання заявок був встановлений – не пізніше 03.04.2019 р. (10.00 год.) (табл. 3.2).

Таблица 3.2

Процес торгів по КП «Дніпровський електротранспорт»

Зміст процедури торгів	Дата
<p>2.1 Загальне оголошення про закупівлі</p> <p>(а) дата публікації на веб-сайті Клієнта, порталі державних закупівель або періодичних виданнях великого тиражу;</p> <p>(b) дата публікації на веб-сайті Банку; і</p> <p>(с) дата останнього оновлення оголошення (якщо є)</p>	<p><u>19.02.2019 року</u></p> <p><u>06.02.2019 року</u></p> <p><u>09.04.2019 року</u></p>
<p>2.2 Публікація оголошення про конкретні торгах</p> <p>(а) дата публікації на веб-сайті клієнта, порталі державних закупівель або періодичних виданнях великого тиражу;</p>	<p><u>19.02.2019 року</u></p>

Продовж. табл. 3.2

Зміст процедури торгів	Дата
(b) дата публікації на веб-сайті банку; і (с) дата публікації в міжнародному виданні (якщо є).	<u>06.02.2019 року</u> _____
2.3 Конкурсна документація (a) дата узгодження (no-objection) банку (b) дата початку розповсюдження учасникам	<u>19.02.2019 року</u> <u>19.02.2019 року</u>
2.4 Число компаній, які купили конкурсну документацію	<u>3</u>
2.5 Додатки до конкурсної документації, якщо такі є (a) перерахуйте дати випуску всіх доповнень (b) дата (и) погодження (no-objection) банку	1. _____ 2. _____ 3. _____ 1. _____ 2. _____ 3. _____
2.6 Дата попередньої зустрічі і / або відвідування майданчика, якщо проводилися	<u>Не застосовується</u> _____
2.7 Дата відправки Протоколу попередньої зустрічі і / або відвідування майданчика учасниками і Банку	<u>Не застосовується</u> _____
2.8 Пояснення до конкурсної документації (a) вкажіть дати випуску	1. 28.03.2019 2. _____ 3. _____

По КП «Дніпровський електротранспорт» тендерна документація у 2019 р. включала наступну інформацію:

- інструкція для учасників торгів;
- умови проведення торгів;

- критерії оцінки заявок і кваліфікаційні вимоги до учасників;
- взірці документів на участь у торгах;
- умови договору тощо.

Склад заявки на участь у торгах був обмежений документами:

- форма заявки та додаток до неї;
- забезпечення заявки;
- альтернативні пропозиції учасників;
- документ, підтверджуючий можливість підпису учасника торгів;
- документальні свідчення походження товару;
- документальні свідчення кваліфікації учасника торгів;
- документальні свідчення відповідності пропозиції учасника

вимогам конкурсної документації.

КП «Дніпровський електротранспорт» не обмежувалася можливістю подання учасником альтернативних пропозицій, але необхідним було подання цінової пропозиції відповідно до вимог замовника.

Учасники торгів мали право подавати заявки поштою, особисто або в електронній формі. При цьому КП «Дніпровський електротранспорт» ставив вимоги щодо зазначення назви й адреси учасника торгів, покупця як адресата, назви й номеру торгів.

У тендерній документації по КП «Дніпровський електротранспорт» детально описувалася процедура розкриття конвертів із заявками у присутності представників учасників торгів. При цьому відповідність заявки конкурсним вимогам визначалася відповідно до її змісту та вимог тендерної документації (табл. 3.3), а саме заявка вважалася в істотній мірі відповідаючою вимогам конкурсної документації, якщо вона відповідала всім умовам і положенням конкурсної документації без істотних відхилень, застережень і непередставлених відомостей або документів.

Таблиця 3.3

**Зміст тендерної документації для проведення відкритих торгів по
КП «Дніпровський електротранспорт» [79]**

№ з/п	Інформація документів для відкритих торгів
1	Інструкція щодо підготовки тендерних пропозицій
2	Кваліфікаційні критерії, підстави, інформація про спосіб підтвердження відповідності учасників установленим критеріям і вимогам
3	Технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі
4	Маркування, протоколи випробувань або сертифікати, що підтверджують відповідність предмета закупівлі встановленим замовником вимогам (у разі потреби);
5	Кількість товару та місце його поставки
6	Місце, де повинні бути виконані роботи чи надані послуги, їх обсяги
7	Строки поставки товарів, виконання робіт, надання послуг
8	Проект договору про закупівлю та порядку змін його умов
9	Опис предмета закупівлі (лота)
10	Перелік критеріїв оцінки та методика оцінки тендерних пропозицій із зазначенням питомої ваги кожного критерію
11	Термін дії тендерної пропозиції, але не менше 90 днів з дати кінцевого строку подання тендерних пропозицій
12	Валюта ціни тендерної пропозиції
13	Мова (мови), якою (якими) повинні бути складені тендерні пропозиції
14	Кінцевий строк подання тендерних пропозицій
15	Розмір та умови надання забезпечення тендерних пропозицій
16	Розмір, вид, строк та умови надання, повернення та неповернення забезпечення виконання договору про закупівлю
17	Прізвище, ім'я та по батькові, посада та електронна адреса однієї чи кількох посадових осіб замовника, уповноважених здійснювати зв'язок з учасниками
18	Вимога про зазначення учасником у тендерній пропозиції інформації (повне найменування та місцезнаходження) щодо кожного суб'єкта господарювання, якого учасник планує залучати до виконання робіт чи послуг як субпідрядника/співвиконавця в обсязі не менше 20 % від вартості договору про закупівлю - у разі закупівлі робіт або послуг
19	Опис та приклади формальних помилок, допущення яких учасниками не призведе до відхилення їх тендерних пропозицій

При оцінці заявок КП «Дніпровський електротранспорт» використовує критерії та методику застосування, що наведені в розділі тендерної документації «Критерії оцінки заявок і кваліфікаційні вимоги». Але замовник повинен повністю переконатися в тому, що учасник торгів, обраний на підставі поданої ним конкурсної заявки з найменшою оціночною вартістю, в істотній мірі відповідає кваліфікаційним вимогам, передбаченим в розділі тендерної документації «Критерії оцінки заявок і кваліфікаційні вимоги».

За умовами конкурсного відбору, договір присуджується учаснику торгів, який подав тендерну пропозицію, що в істотній мірі відповідає вимогам конкурсної документації та має найменшу оціночну ціну, за умови володіння необхідною кваліфікацією відповідно до вимог КП «Дніпровський електротранспорт».

КП «Дніпровський електротранспорт» у 2019 р. пакети тендерної документації було надіслано трьом потенційним учасникам, зацікавленим у придбанні тендерної документації:

- ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна);
- ТОВ «БКМ-Україна»;
- ДП «Автоскладальний завод №1» ПАТ «Автомобільна компанія «Богдан Моторс».

Розкриття отриманих пропозицій від учасників було заплановано на 26.04.2016 р., 10.00 годин ранку.

Пропозиції надали три учасника, а саме:

- ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна);
- ДП «Автоскладальний завод № 1» Публічного акціонерного товариства «Автомобільна компанія «Богдан Моторс»;
- Консорціум Відкрите акціонерне товариство «Керуюча компанія холдингу «Белкомунмаш» і Товариство з обмеженою відповідальністю «БКМ-Україна».

Результати оголошення пропозицій учасників оформлялися протоколом. Отримані конкурсні пропозиції розглядалися оціночним комітетом. Неістотні невідповідності було усунуто шляхом направлення запитів до учасників з наданням достатнього часу для відповіді. Всіма учасниками було надано розгорнуті відповіді та надана відсутня інформація в строк.

Загалом, ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна) запропонувало найбільш прийнятну пропозицію, яка дорівнювала 7 075 170,00 євро з ПДВ та повністю відповідало всім вимогам до учасника (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Запропоновані учасниками ціни конкурсних заявок для
КП «Дніпровський електротранспорт» у 2019 р.**

Назва учасника	Місто реєстрації учасника	Країна реєстрації учасника	Валюта пропозиції учасника	Вартість пропозиції учасника
ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна)	м. Дніпро	Україна	євро	7 075 170,00
Дочірнє підприємство «Автоскладальний завод № 1» Публічного акціонерного товариства «Автомобільна компанія «Богдан Моторс»	м. Луцьк	Україна	євро	7 660 530,94
Консорціум Відкрите акціонерне товариство «Керуюча компанія холдингу «Белкомунмаш» і Товариство з обмеженою відповідальністю «БКМ-Україна»	м. Мінськ	Республіка Білорусь	євро	7 502 783,00

ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна) було надано всі необхідні документи згідно вимог конкурсної документації, кваліфікаційні вимоги загалом дотримані. Запропонована ТОВ «Торговий дім «Літан» модель тролейбусу, виробник ДП «Виробниче об'єднання машинобудівний завод ім. О.М. Макарова», в цілому відповідало технічним вимогам конкурсної документації.

Однак, деякі копії документів було зроблено з копій, вони всі завірені мокрою печаткою підприємства і підписом.

Пропозиції інших учасників були дорожчими за вартістю й не відповідали окремим вимогам щодо предмета закупівлі, тому було запропоновано підписувати контракт з ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна) (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Дані щодо підписання контракту по КП «Дніпровський електротранспорт» у 2019 р. з ТОВ «Торговий дім «Літан»

Зміст контракту	Інформація про контракт
Назва учасника, пропозиція якого мала найменшу вартість	ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна) <u>Україна, 49000, м. Дніпро, вул. Криворізька, 1.</u>
Валюта та сума контракту	<u>7 075 170,00</u> євро (з ПДВ)
Прогнозна дата підписання контракту	27.06.2019 р.
Очікувана доставка на майданчик / період завершення	<u>не пізніше 52 тижнів після отримання постачальником авансового платежу</u>

За результатами проведених переговорів з учасником процедури закупівлі замовник приймає рішення про намір укласти договір про закупівлю, при цьому таке повідомлення оприлюднюється безоплатно в електронній системі закупівель протягом одного дня після ухвалення рішення. Інформація повідомлення про намір укладення договору про закупівлю узагальнена в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Зміст повідомлення про намір укласти договір про закупівлю [79]

№ з/п	Зміст повідомлення для укладення договору про закупівлю
1	Найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код замовника в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, його категорія
2	Назва предмета закупівлі із зазначенням коду та назви відповідних класифікаторів предмета закупівлі і частин предмета закупівлі (лотів) (за наявності)
3	Кількість, місце та строк поставки товарів, виконання робіт чи надання послуг

Продовж. табл. 3.6

№ з/п	Зміст повідомлення для укладення договору про закупівлю
4	Найменування, ідентифікаційний код учасника в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань або реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті) постачальника товарів, виконавця робіт чи надавача послуг
5	Місцезнаходження та контактні номери телефонів учасника (учасників), з яким (якими) проведено переговори
6	Узгоджена ціна пропозиції учасника процедури закупівлі
7	Умова застосування переговорної процедури закупівлі
8	Обґрунтування застосування переговорної процедури закупівлі з посиланням на експертні, нормативні, технічні та інші документи, що підтверджують наявність умов застосування переговорної процедури закупівлі

За результатами проведення публічної закупівлі електронною системою закупівель автоматично формується звіт, що містить визначену законодавством структуру (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

**Звіт про результати проведення закупівлі з використанням
електронної системи закупівель [79]**

№ з/п	Зміст звіту про проведення публічної закупівлі
1	Найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код замовника в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, його категорія
2	Назва предмета закупівлі із зазначенням коду за Єдиним закупівельним словником (у разі поділу на лоти такі відомості повинні зазначатися щодо кожного лота) та назви відповідних класифікаторів предмета закупівлі і частин предмета закупівлі (лотів) (за наявності)
3	Кількість та місце поставки товарів або обсяг і місце виконання робіт чи надання послуг відповідно до укладеного договору про закупівлю, у тому числі відповідні коди за Єдиним закупівельним словником. У разі поділу договору про закупівлю на лоти такі відомості повинні надаватися стосовно кожного лота
4	Вид закупівлі
5	Застосовані критерії оцінки

Продовж. табл. 3.7

№ з/п	Зміст звіту про проведення публічної закупівлі
6	Кількість учасників закупівлі та найменування і місцезнаходження учасника, з яким укладено договір про закупівлю
7	Ціни тендерних пропозицій/пропозицій учасників (ціна пропозиції на переговорах у разі застосування переговорної процедури закупівлі) та сума, визначена в договорі про закупівлю
8	Дата оприлюднення оголошення з відомостями про укладену рамкову угоду, за якою укладено договір про закупівлю (у разі проведення закупівлі за рамковими угодами), оприлюдненого в електронній системі закупівлі
9	Дата оприлюднення повідомлення про намір укласти договір про закупівлю, оприлюдненого в електронній системі закупівель
10	Дата оприлюднення оголошення про проведення конкурентної процедури закупівлі/спрощеної закупівлі в електронній системі закупівель
11	Підстави прийняття рішення про неукладення договору про закупівлю, у разі якщо в результаті проведення тендеру/спрощеної закупівлі не було укладено договір про закупівлю
12	Дата укладення договору про закупівлю
13	Наявність / відсутність підстав, (у разі проведення процедур закупівель)
14	Зведена інформація про наявність і відповідність установленим законодавством вимогам документів, що підтверджують відповідність учасників кваліфікаційним критеріям
15	Повне найменування та місцезнаходження кожного суб'єкта господарювання, який буде залучений переможцем, з яким укладено договір про закупівлю, до надання послуг як співвиконавця або виконання робіт як субпідрядника, в обсязі не менше ніж 20 % вартості договору про закупівлю - у разі закупівлі робіт або послуг

У разі відмови переможця процедури закупівлі від підписання договору про закупівлю, неукладення договору про закупівлю з вини учасника або ненадання переможцем процедури закупівлі документів, замовник відхиляє тендерну пропозицію й визначає переможця процедури закупівлі серед тих учасників, строк дії тендерної пропозиції яких ще не минув.

Проведене дослідження свідчить, що КП «Дніпровський електротранспорт» та ТОВ «Торговий дім «Літан» здійснюють публічні закупівлі відповідно до норм чинного законодавства, що відображено у звіті, який оприлюднений у електронній системі закупівель «Prozorro».

3.2. Державний контроль публічних закупівель та механізм його здійснення в Україні

Законом України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-III [79] 25.12.2015 № 922-III сформовано динамічну систему зацікавлених сторін - тобто тих, хто залучений в процес закупівлі, хто в тій чи іншій мірі залежить від нього або може впливати на хід такого процесу, зокрема – замовники (покупці), учасники (постачальники), державні контролюючі органи, громадськість, тощо.

Повноваження, функції і перелік органів, що здійснюють державне регулювання та контроль у сфері закупівель регламентуються численними нормативно-правовими актами, що ускладнює сам процес контролю й узагальнення його результатів.

Контроль виконує інформаційну, коригуючу, превентивну або профілактичну функції. Вважаємо, що найважливішою є превентивна або профілактична функція, що реалізується з метою недопущення порушень у сфері публічних закупівель. Основним засобом недопущення правопорушень є роз'яснення чинного законодавства у сфері публічних закупівель.

Відповідно до ст. 25 Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-III [79], фізична чи юридична особа має право не пізніше ніж за 10 днів до закінчення строку подання тендерної пропозиції подати заявку через електронну систему закупівель до замовника для роз'яснень щодо тендерної документації або зв'язатися із замовником із запитом для усунення порушення під час проведення тендеру. Усі запити на роз'яснення та запити на усунення порушення автоматично публікуються в електронній системі закупівель без ідентифікації особи, яка зв'язалася із замовником. Замовник повинен протягом трьох робочих днів з дати їх публікації надати пояснення щодо заявки та опублікувати її в електронній системі закупівель.

Замовник має право за власною ініціативою або у разі усунення порушень законодавства у сфері державних закупівель, визначених у висновку органу

державного фінансового контролю, або за результатами подання заяв або на підставі рішення апеляційного органу внести зміни до тендерної документації. У разі внесення змін до тендерної документації термін подання тендерних пропозицій замовник продовжує в електронній системі закупівель таким чином, щоб із дати внесення змін до тендерної документації до кінця граничного терміну подання тендерних пропозицій залишалося не менше семи днів.

Зміни, внесені замовником у тендерну документацію, розміщуються та відображаються в електронній системі закупівель у вигляді змін до тендерної документації на додаток до оригінальної редакції тендерної документації. Замовник, разом із змінами в тендерній документації в окремому документі, опублікує перелік змін, які потрібно внести.

При несвоєчасному поданні замовником роз'яснень щодо змісту тендерної документації, електронна система закупівель автоматично призупиняє хід торгів. Для відновлення ходу тендеру замовник повинен розмістити роз'яснення щодо змісту тендерної документації в електронній системі закупівель з одночасним продовженням строку подання заявок щонайменше на сім днів [79].

Також безоплатні консультації рекомендаційного характеру з питань публічних закупівель надає Міністерство економіки України. Воно діє відповідно до Положення про Міністерство економіки України від 20.08.2014 р. № 459 [58] і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує:

- формування та реалізує державну політику у сфері публічних закупівель;
- розробляє і затверджує нормативно-правові акти, необхідні для регулювання державної політики у сфері публічних закупівель;
- аналізує функціонування системи публічних закупівель;
- здійснює щороку підготовку та подання до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Рахункової палати звіту, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель (щодо кількісних і вартісних

показників публічних закупівель у розрізі процедур і предметів публічних закупівель, рівня конкуренції, кількості скарг) та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері публічних закупівель;

- узагальнює практику здійснення публічних закупівель, зокрема міжнародну, та вивчає, узагальнює, поширює світовий досвід з питань публічних закупівель;

- забезпечує функціонування веб-порталу з питань публічних закупівель та інформаційного ресурсу, а також здійснює наповнення такого ресурсу;

- взаємодіє з громадськістю з питань удосконалення системи публічних закупівель та організовує наради і семінари з питань публічних закупівель;

- здійснює міжнародне співробітництво у сфері публічних закупівель;

- надає узагальнені відповіді рекомендаційного характеру щодо застосування законодавства у сфері публічних закупівель;

- надає безоплатні консультації рекомендаційного характеру з питань публічних закупівель на інформаційному ресурсі;

- здійснює співробітництво з органами державної влади та громадськими організаціями щодо запобігання проявам корупції у сфері публічних закупівель;

- інформує громадськість про політику та правила здійснення публічних закупівель;

- здійснює авторизацію електронних майданчиків та приймає рішення про відключення авторизованих електронних майданчиків від електронної системи закупівель;

- розглядає звернення щодо визначення та/або утворення централізованих закупівельних організацій;

- розробляє разом з іншими органами методології щодо особливостей здійснення публічних закупівель у різних сферах та оприлюднює їх на інформаційному ресурсі [58].

Державна аудиторська служба України (Держаудитслужба) координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері фінансового контролю. Вона діє відповідно до Положення про державну аудиторську службу України від 03.02.2016 р. № 43 [56].

Основними завданнями Держаудитслужби є:

- реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю;
- внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державного фінансового контролю;
- здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів;
- надання у передбачених законом випадках адміністративних послуг.

Свої повноваження Держаудитслужба здійснює через проведення державного фінансового аудиту; перевірки закупівель; інспектування (ревізії); моніторингу закупівель;

Завданнями Державної аудиторської служби України є:

- контроль міністерств, державних фондів, фондів державного соціального страхування, бюджетних установ, суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також підприємств, установ та організацій, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів, спеціалізованих фондів або використовують державне чи комунальне майно;
- здійснення заходів щодо усунення виявлених недоліків та запобігання їм;

- аналіз стану дотримання фінансової та бюджетної дисципліни, виявлення причини та умови, що призвели до недоліків і порушень, підготовка рекомендації та пропозиції щодо їх усунення і їм запобігання;
- розробка рекомендацій та пропозицій за результатами здійснених повноважень і подання їх Кабінету Міністрів України, міністерствам, іншим державним органам, органам місцевого самоврядування та керівникам підконтрольних установ;
- контроль врахування і впровадження поданих рекомендацій;
- притягнення до відповідальності винних осіб;
- виставлення вимог до керівників та інших осіб підприємств, установ та організацій, що контролюються, щодо усунення виявлених порушень законодавства, контроль їх виконанням;
- звернення до суду в інтересах держави у разі незабезпечення виконання вимог щодо усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів;
- застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, накладання адміністративних стягнень на осіб, винних у порушенні законодавства;
- передача правоохоронним органам матеріалів за результатами державного фінансового контролю у разі встановлення порушень законодавства, за які передбачено кримінальну відповідальність або які містять ознаки корупційних діянь;
- участь представників Держаудитслужби в ревізійних комісіях господарських організацій, у яких корпоративні права держави перевищують 50 % статутного капіталу;
- розгляд листів, заяв і скарг про факти порушення законодавства з фінансових питань та бюджетного законодавства;
- інформування громадськості про свою діяльність та стан реалізації державної політики у визначеній сфері;

- міжнародне співробітництво з питань, що належать до компетенції Держаудитслужби [56].

Як вище зазначалося, Державна аудиторська служба України може проводити моніторинг закупівлі, який полягає в аналізі дотримання замовником законодавства у сфері закупівель на всіх стадіях процедури закупівлі з метою запобігання порушень. Слід зазначити, що із набуттям цієї функції до Держаудитслужби надходять численні звернення щодо здійснення моніторингу закупівель. Проте у багатьох випадках заявниками не враховані повноваження Держаудитслужби та вимоги до порядку здійснення моніторингу публічних закупівель, що визначені законодавством.

Такі звернення надходять після оприлюднення замовником на веб-порталі звіту про виконання договору від підприємств, установ, організацій та громадян. При цьому рішення про початок моніторингу закупівлі приймається за наявності однієї або декількох з таких підстав: дані автоматичних індикаторів ризиків; інформація, отримана від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, про наявність ознак порушення; повідомлення в засобах масової інформації; виявлені органом державного фінансового контролю ознаки порушення в інформації, оприлюдненій в електронній системі закупівель; інформація, отримана від громадських об'єднань.

Практика розгляду звернень, що надходять на адресу Держаудитслужби, свідчить про наявність учасників закупівель та громадськості, які не повною мірою розмежовують повноваження контролюючих органів та систематично звертаються до них із вимогами, розгляд яких не належить до їхньої компетенції. А також слід зазначити, що учасники закупівель під час звернень не дотримуються вимог законодавства щодо термінів подання скарг та їхнього оформлення.

Наслідком таких звернень, зокрема, є: відсутність бажаних результатів та марне витрачання грошових коштів, неефективне витрачання робочого часу працівників контролюючих органів.

Слід зазначити, що вичерпний перелік уповноважених органів, які здійснюють державне регулювання та контроль у сфері закупівель, визначено у ст. 7 Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-III [79].

Варто зазначити, що до Держаудитслужби та її міжрегіональних територіальних органів надходять численні звернення про надання роз'яснень стосовно застосування окремих норм законодавства. Зокрема, звертаються учасники розпочатих процедур закупівель з вимогами розтлумачити окремі норми законодавства, метою яких є очікуваний вплив на хід проведення процедури закупівлі. Проте Держаудитслужба відповідно до норм діючого законодавства не наділена повноваженнями щодо надання роз'яснень. Такі звернення мають розглядатися Міністерством економіки України. Як наслідок, вжиті заходи призводять до відтермінування строків отримання відповіді заявником, що негативно може впливати на процес проведення процедури закупівлі у зв'язку з обмеженими термінами її проведення.

Зважаючи на зазначене, Державна аудиторська служба рекомендує із вказаними питаннями звертатись безпосередньо до Міністерством економіки України.

Антимонопольний комітет України (АМКУ), відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 р. № 3659-XII [60] є органом оскарження. З метою неупередженого та ефективного захисту прав і законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах закупівлі, у складі АМКУ як органу оскарження створено Постійно діючу адміністративну колегію з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель. Рішення цієї Колегії приймаються від імені АМКУ.

Суб'єктами оскарження відповідно до законодавства є фізичні чи юридичні особи, які звернулися до органу оскарження з метою захисту своїх прав та охоронюваних законом інтересів з приводу рішення, дії чи бездіяльності замовника, що суперечать законодавству у сфері публічних закупівель і внаслідок яких порушено права чи законні інтереси таких осіб.

Зареєстровані користувачі системи публічних закупівель можуть оскаржити:

- умови тендерної документації або прийняті рішення, дії чи бездіяльність замовника, що відбулися до закінчення строку, встановленого для подання тендерних пропозицій – всі користувачі системи;
- прийняті рішення, дії чи бездіяльність замовника, які відбулися після оцінки пропозицій учасників або після розгляду тендерних пропозицій на відповідність технічним вимогам, визначеним у тендерній документації, та визначення відповідності учасників кваліфікаційним критеріям – тільки учасники цієї закупівлі.

У разі виявлення порушень у діях замовників під час проведення процедур закупівель суб'єкти оскарження мають можливість звернутися зі скаргою до органу оскарження, оскільки Антимонопольний комітет України є єдиним органом у системі публічних закупівель, який має право впливати на хід розпочатих процедур закупівель через прийняття рішень про встановлення або відсутність порушень процедури закупівлі (зокрема порушення порядку оприлюднення або неоприлюднення інформації про закупівлі, передбаченої законодавством) та про заходи, що повинні вживатися для їхнього усунення, зокрема зобов'язати замовника повністю або частково скасувати свої рішення, надати необхідні документи, роз'яснення, усунути будь-які дискримінаційні умови (зокрема ті, що зазначені в технічній специфікації, яка є складовою частиною тендерної документації), привести тендерну документацію у відповідність із вимогами законодавства, або за неможливості виправити допущені порушення відмінити процедуру закупівлі.

Рішення Колегії є обов'язковими для виконання замовниками, особами яких вони стосуються.

Слід зазначити, що існують випадки невиконання замовником рішень, прийнятих Антимонопольним комітетом України. У деяких випадках скаржники звертаються до Держаудитслужби з вимогами щодо сприяння здійснення контролю за виконанням цих рішень. Проте варто наголосити, що

невиконання розпоряджень, рішень та вимог Антимонопольного комітету України, голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, вимог уповноважених ними працівників Антимонопольного комітету України, його територіального відділення тягне за собою передбачену законом відповідальність. За таких обставин Антимонопольний комітет України з метою захисту інтересів держави України може звертатися із позовною заявою до суду, зокрема про зобов'язання виконати рішення його органів.

Тож у разі виникнення необхідності оскарження процедури закупівлі або здійснення контролю за виконанням рішень органу оскарження необхідно звертатися до Антимонопольного комітету України.

Центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, є Державна казначейська служба України. Вона діє відповідно до Положення про Державну казначейську службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215 [57].

Серед основних завдань Державної казначейської служба України є, зокрема, контроль за дотриманням розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, іншими клієнтами вимог законодавства у сфері закупівель в частині наявності, відповідності та правильності оформлення документів.

Державна казначейська служба України проводить оперативний контроль закупівель під час реєстрації та оплати договорів та у визначених законодавством випадках вживає заходи з недопущення здійснення платежів з рахунка замовника.

Так, до проведення оплати за договором про закупівлю Державна казначейська служба України перевіряє наявність договору про закупівлю, річного плану закупівель та звіту про результати проведення процедури закупівлі.

Рахункова палата України серед своїх повноважень, відповідно до Закону України «Про Рахункову палату України» від 02.07.2015 р. № 576-VIII [80], здійснює попередній аналіз, до розгляду на засіданнях комітетів Верховної

Ради України та на пленарних засіданнях Верховної Ради України, щорічного звіту, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель.

Рахункова палата, яка спеціально створена для контролю за надходженням та витрачанням коштів Державного бюджету України, перевіряє публічні закупівлі за допомогою державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту), і предметом її перевірки не можуть бути закупівлі за кошти місцевих бюджетів та власні кошти підприємств.

Також слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-III [79], громадський контроль аналізує та моніторить інформацію, розміщену в електронній системі закупівель, а також інформує органи, які уповноважені на здійснення контролю, про виявлені порушення законодавства у сфері публічних закупівель та недоліки роботи електронної системи закупівель. Проте практика свідчить, що громадськість переважно не дотримується вимог норм законодавства та не лише інформує про факти можливих порушень, а й зазначає контролюючим органам шляхи вирішення порушених питань.

Крім цього, варто наголосити що, зазвичай, звернення, які надходять до центральних органів виконавчої влади, стосовно об'єктів, які не належать до мережі підконтрольних (за територіальним поділом), перенаправляються до їхніх територіальних органів.

Національна поліція України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. №580-VIII [76], має право здійснювати превентивні і профілактичні заходи, спрямовані на запобігання вчинення правопорушення. Національна поліція України може обмінюватися інформацію про порушення законодавства з державними органами, а саме проінформувати Державну аудиторську службу та Рахункову палату України з метою проведення перевірки.

Прокуратура створена і діє згідно норм Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. № 1697-VII [78]. Для того, щоб не допустити незаконної закупівлі товарів, робіт, послуг, прокуратура може звертатися до суду з позовом і розпочинати розслідування як у разі самостійно виявленої інформації, так і за заявою про вчинення порушення законодавства.

Національне антикорупційне бюро діє у відповідності до Закону України «Про національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. № 1698-VII [75]. У випадку наявності інформації щодо правопорушень, пов'язаних із корупцією у сфері публічних закупівель, Національне антикорупційне бюро України має повноваження щодо виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних дій (рис. 3.2).

**Рис. 3.2. Система державного контролю сфери публічних закупівель
[авторське узагальнення]**

Вище перераховані контролюючі органи можуть здійснювати процедури контролю на всіх етапах публічних закупівель: планування, здійснення закупівель та виконання контракту, складання й оприлюднення звітів за результатами виконаних контрактів. Для оцінки ефективності використання того чи іншого типу контракту на закупівлю товарів, робіт (послуг) для цілей контролю, слід враховувати розподіл ризику між державним замовником та постачальником, який відбувається залежно від умов контракту. Це дає можливість робити висновки про доречність контрактної угоди, адже розподіл ризиків між сторонами впливає і на витрати, і на ефективність закупівель.

Важливе контрольне значення для оперативної перевірки публічних закупівель має онлайн-система моніторингу DoZorro, на якій користувачі залишають відгуки про тендери. Система повністю інтегрована в електронні публічні закупівлі ProZorro, і це означає, що залишити відгук на закупівельну процедуру можливо одразу після запуску тендера.

Портал створено та підтримується командою Transparency International Ukraine за підтримки Open Contracting, Omidyar Network, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) та Міжнародного фонду «Відродження».

Опублікований відгук у порталі DoZorro є сигналом для дослідження ситуації з боку громадських організацій та суспільства. У разі виявлення порушень, громадська організація, що обробляє відгуки, запускає юридичне реагування, тобто скеровує звернення до замовників, до їх керівних органів, до контролюючих та правоохоронних органів України.

Видалити відгук з системи DoZorro технічно неможливо. Але громадська організація, що обробляє відгук може надати оцінку, що знизить його в рейтингу переглядів. Таким чином, DoZorro задовольняє потреби держави, надає рівні умови бізнесу, а також можливість громадськості конструктивно впливати на закупівлі.

Можливості системи DoZorro наступні:

- опублікування відгуку на закупівлю;

- порівняння інформації, тобто даних щодо роботи постачальників та замовників у закупівлях;
- визначення конкурентності та ефективності закупівель кожного регіону окремо тощо;
- аналіз цін у системі.

Громадським активістам та засобам масової інформації портал надає можливість обговорити конкретний тендер із потенційними та наявними постачальниками, дізнатися їхню експертну думку про правильність формулювань у тендерній документації, отримати професійну експертизу тощо.

Державні замовники можуть не лише дати оцінку конкретному постачальнику, а й проаналізувати зворотний зв'язок із бізнесом, внести відповідні зміни до закупівельного процесу і створити власну систему ризик-менеджменту [44].

Проведене дослідження свідчить, що сфера публічних закупівель підпадає під державний та громадський контроль. При цьому застосовуються адміністративні й економічні методи контролю. Найбільш важливою є випереджуюча, превентивна або профілактична функція, що передбачає недопущення порушень у сфері публічних закупівель. Це можливо шляхом систематичного роз'яснення чинного законодавства у сфері публічних закупівель. Однак, органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їхні посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією, законами та положеннями України. Звертаючись за захистом своїх інтересів до державних органів контролю, доцільно враховувати повноваження контролюючих органів задля досягнення бажаного результату.

До порталу DoZorro доцільно внести удосконалення та запровадити такий функціонал: індекс найкращих практик та розширені можливості ризик-індикаторів для обробки даних спеціальним уповноваженим органом.

3.3. Напрями вдосконалення діяльності підприємства у сфері публічних закупівель

Закупівельна процедура у сфері публічних закупівель, на перший погляд, виглядає простою, але якщо детально її розібрати, то виявляється, що це складний багатоланковий процес, особливо на великих державних підприємствах, які проводять багато закупівельних процедур.

Від початку процесу планування закупівлі, обґрунтування необхідності здійснення закупівлі, включення її до фінансового плану на наступний рік до самої тендерної процедури та підписання договору на поставку товарів чи надання послуг може минути декілька місяців. Більш того, до процесу закупівлі на великих підприємствах залучається значна кількість працівників – структурні підрозділи, апарат управління, керівництво, відділи матеріально-технічного забезпечення, тендерний комітет тощо. Незлагоджена комунікація між ними, недосконалість процесів управління можуть призвести до того, що закупівля буде проведена неефективно. Це створить ризики надлишкової витрати бюджетних коштів, несвоєчасної поставки товарно-матеріальних цінностей на підприємство, великої втрати часу на проведення закупівлі. Все це позначається на економічних показниках як підприємств, так і держави загалом.

Тому фахівцями ДП «Держзовнішінформ» спільно з експертами в галузі економіки було запропоновано інноваційний продукт щодо вдосконалення проведення закупівельної діяльності «Регламент контролю організації та проведення конкурсних торгів». Регламент являє собою комплекс заходів, який дозволяє змінити процес проведення закупівлі на підприємстві так, щоб вона проходила обґрунтовано, ефективно, швидко, була підкріплена достатнім переліком документації, з мінімальними ризиками для працівників та керівництва стосовно якості проведення та розрахунку даних.

Цей програмний продукт спрямований на вдосконалення процесу проведення закупівель на державних підприємствах.

Перш за все, система проведення закупівель на кожному підприємстві індивідуальна, тому потребує ретельного дослідження. Основною метою дослідження є виявлення всіх можливих ризиків у системі ухвалення управлінських рішень, що існують на підприємстві у процесі здійснення закупівель.

Дослідження проходить за такими напрямками:

- досліджується загальна адміністративно-організаційна структура підприємства, визначається перелік її структурних елементів (підрозділів та їхніх посадових осіб), які безпосередньо залучені до складання документації, проведення необхідних процедур під час організації публічних закупівель;
- визначаються й оцінюються функції, сфери відповідальності, комунікації та взаємна підпорядкованість зазначених елементів;
- здійснюється аналіз затвердженого на підприємстві документообігу та форм документів, складання яких передбачено під час організації публічних закупівель;
- визначається коло осіб, в обов'язки яких входить формування цих документів;
- проводиться порівняльний аналіз внутрішніх документів підприємства (наказів, посадових інструкцій, інших документів) на предмет їхньої взаємної відповідності, наявності/відсутності дублювання однакових обов'язків, покладених на різних посадових осіб, або відсутність будь-яких осіб, на яких би покладалася відповідальність за здійснення окремих процедур;
- встановлюється наявність на підприємстві методик (алгоритмів) для забезпечення розрахунків показників та обробки відомостей (очікуваної вартості, кваліфікаційних критеріїв до учасників торгів, технічних вимог до об'єкта закупівлі, основних умов договору тощо), на підставі яких ухвалюються управлінські рішення у сфері публічних закупівель, або проводиться оцінка ефективності вже впроваджених методик (рис. 3.3).

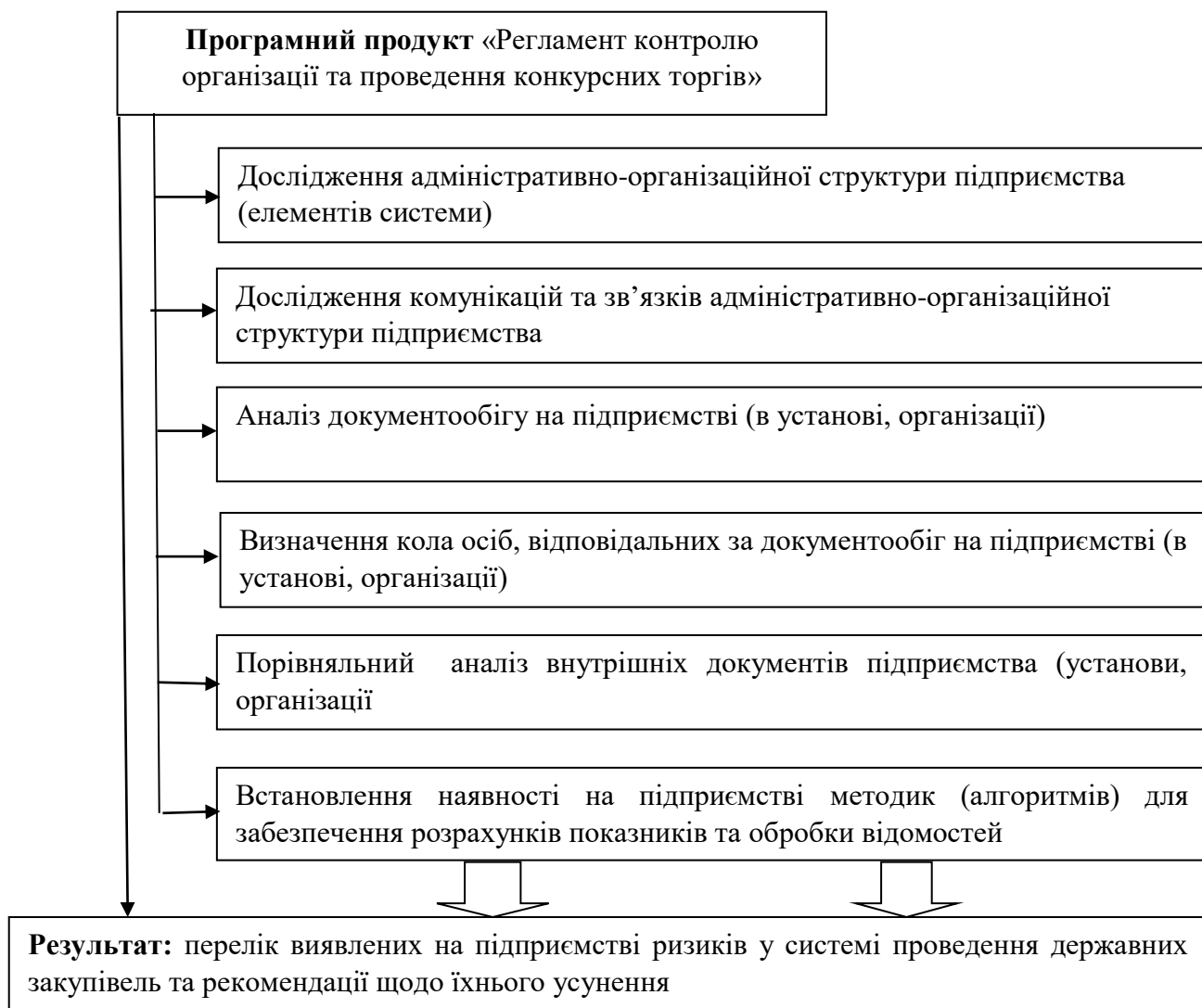

Рис. 3.3. Сервісні можливості програмного продукту «Регламент контролю організації та проведення конкурсних торгів» [авторське узагальнення]

Результатом дослідження є перелік виявлених на підприємстві ризиків у системі проведення державних закупівель та рекомендації щодо їхнього усунення. Перелік таких ризиків є індивідуальним для кожного підприємства, але базові з них виділимо далі:

- помилкове визначення ключових параметрів, що впливають на здійснення закупівлі, а саме: очікуваної вартості, технічних вимог до предмета закупівлі, кваліфікаційних критеріїв до учасників торгів, основних умов

договору тощо, що призводить до необґрунтованого ухвалення управлінських рішень із закупівлі;

- несвоєчасне проведення процедур закупівлі;
- нефективне витрачання державних коштів;
- ризики виявлення недоліків в ухваленні управлінських рішень із закупівлі та в складеній на її виконання документації з боку контролюючих органів та притягнення до відповідальності посадових осіб підприємства;
- відсутність персональної відповідальності фахівців за неналежне виконання своїх обов'язків;
- ризики персональної відповідальності керівного складу та співробітників підприємства через неналежне виконання іншими фахівцями своїх обов'язків;
- значні витрати часу на обробку даних щодо параметрів закупівлі та узгодження документації;
- проблема комунікації між підрозділами, дублювання функцій під час опрацювання даних.

Зазначений перелік ризиків є лише частиною з тих, що можуть бути виявлені на підприємстві. Саме впровадження на підприємстві програми «Регламент контролю організації та проведення конкурсних торгів» дозволяє запровадити комплекс заходів щодо усунення наявних недоліків, а також налагодження нових систем обробки даних та ухвалення рішень, що можливо також шляхом проведення аналізу [8].

Система економічного аналізу займає важливу позицію у формуванні інформаційного простору публічних закупівель. Для України дане питання є мало дослідженим, а актуальність публічних закупівель як ефективного механізму управління державним майном, зростає. Відзначаючи специфіку та важливість публічних закупівель, система економічного аналізу має бути трансформована для задоволення усієї сукупності учасників цих закупівель.

Так, система економічного аналізу має оцінити не лише результати функціонування публічних закупівель, але й ефект який отримає кожен його

учасник, зокрема, та держава в цілому. Для розробки ефективних організаційних та методичних положень економічного аналізу публічних закупівель, є потреба в оцінці сучасного методичного інструментарію. Відповідно, в даному напрямі доцільно визначитись із об'єктом та предметом аналізу публічних закупівель, його завданнями та метою, напрямками та етапами аналізу, інформаційним забезпеченням, системою показників, що може використовуватись та характеризувати, в ході аналізу, оцінку та ефективність здійснення публічних закупівель.

Отже, економічний аналіз є специфічною системою формування інформаційного простору як суб'єкта господарювання так і певних соціально-економічних відносин, якими є публічні закупівлі. В даному випадку функції та завдання аналізу суттєво розширюються, трансформується об'єкт та предмет економічного аналізу. На основі результатів аналізу розробляються і обґрунтовуються управлінські рішення. Економічний аналіз передуює рішенням і діям, обґрунтовує їх і є базою виробництву, забезпечуючи його ефективність. Він дозволяє знизити невизначеність при ухваленні управлінського рішення, заснованого на догадках і інтуїції [32, с. 11].

Отже, об'єкт економічного аналізу при вивченні його розвитку в контексті здійснення публічних закупівель вимагає особливого дослідження.

В класичному розумінні під об'єктом економічного аналізу розуміють господарську діяльність підприємства, а під предметом причинно-наслідкові зв'язки стану господарської діяльності. Такої думки дотримується І.Д. Лазаришина, яка зазначає, що виокремлюючи сутність предмету та об'єктів аналізу, варто предметом економічного аналізу вважати причинно-наслідкове дослідження економічних інформаційних характеристик об'єктів економічного аналізу [32, с. 12].

Отже, предмет економічного аналізу – це дослідження інформації щодо стану, властивостей, зав'язків та реакції (поведінки) об'єктів економічного аналізу на вплив з боку зовнішнього та внутрішнього середовища в ідентифікованих просторово-часових межах.

Предметом економічного аналізу як науки, виходячи з того, що це є форма суспільної свідомості, є формування інформаційного відображення, відтворення природи, стану, структури та поведінки об'єктів економічного аналізу.

Подібну думку висловлюють Болух М. А., Бурчевський В.З. відзначаючи, що предметом економічного аналізу є діяльність підприємств і їх підрозділів, а також інших господарських формувань, спрямована на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат [2, с. 44].

Враховуючи вище викладене та специфіку і складність функціонування публічних закупівель вважаємо за доцільне представити наступне визначення об'єкту та предмету економічного аналізу публічних закупівель:

- об'єктом економічного аналізу публічних закупівель є проведення процедур закупівель товарів, робіт і послуг відповідно до вимог законодавства;
- предметом економічного аналізу публічних закупівель є причинно-наслідкові зв'язки між замовниками та постачальниками, які характеризують систему публічних закупівель на усіх стадіях закупівельного процесу.

Специфіка ринку публічних закупівель полягає в тому, що його основними суб'єктами виступають такі учасники, як продавці (постачальники товарів, виконавці робіт, послуг – виконавці) і покупці (замовники, генеральні замовники), відповідно вони і виступають суб'єктами аналізу. А також суб'єктами аналізу можуть виступати контролюючі органи, зацікавлені особи. Виходячи із визначеного об'єкту та предмету аналізу публічних закупівель, його метою можна сформулювати оцінку стану публічних закупівель з ціллю ідентифікації проблем та загроз, ефективного функціонування закупівель для усіх його учасників та зацікавлених сторін через встановлення причинно-наслідкових зв'язків, що дозволяє забезпечувати комплексну інформаційну підтримку для прийняття управлінських рішень.

Визначена мета економічного аналізу передбачає трансформацію його завдань. Необхідно зазначити, що в науковій літературі даному питанню присвячуються значна кількість публікацій. Зазначимо, що зважаючи на місце

економічного аналізу в прийнятті управлінських рішень та його мінливість до змін внутрішнього та зовнішнього середовища, завдання економічного аналізу не є сталими, вони можуть змінюватися в залежності від ситуації.

Так, Олійник О.В. зазначає, що формулювання завдання передбачає здійснення процесу перетворення наявної проблеми через її розкладання на складові, виділення взаємопов'язаної сукупності підпроблем, уточнення їх змісту, конструкція чи реконструкція тощо. Завдання економічного аналізу не є сталими, вони є адекватними до тих змін, які відбуваються з суб'єктом, об'єктом, зовнішнім середовищем [48, с. 198].

Болюх М. А., Бурчевський В.З., Горбатов М. І. у своєму дослідженні зазначають, що основними завданнями економічного аналізу є:

- об'єктивна оцінка роботи підприємства і його підрозділів через порівняння результатів з витратами;
- виявлення впливу відповідних факторів на показники, які аналізуються, і вивчення причинних зв'язків;
- пошук наявних резервів підвищення ефективності виробництва;
- опрацювання конкретних заходів щодо використання виявлених резервів та здійснення контролю за їх виконанням;
- узагальнення результатів аналізу для прийняття раціональних управлінських рішень [2, с. 34].

В свою чергу І.Д. Лазаришина, досліджуючи проблеми економічного аналізу відмічає, що завданням економічного аналізу є забезпечення ефективності прогнозування, планування, регулювання, обліку, контролю, організації та стимулювання в системі управління господарюючим суб'єктом об'єднанням чи його структурними підрозділами притаманними тільки економічному аналізу методами і прийомами з метою забезпечення його стійкості як у поточному періоді, так і на перспективу у ринково-орієнтованому середовищі [32, с. 125].

Ми вважаємо, що завдання економічного аналізу мають здійснюватися за відповідними етапами та процесом їх організації. Відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» [79], передбачено здійснення таких етапів:

- планування закупівельного процесу;
- оприлюднення інформації про закупівлю;
- безпосереднє здійснення публічних закупівель;
- складання звіту про результати проведення процедури закупівлі.

Відповідно до цих етапів можна виділити такі напрями та завдання аналізу:

- підготовчий етап: здійснення техніко-економічної оцінки пропозицій постачальників. Використовуються методи економічного аналізу для визначення попередньої ефективності такої закупівлі. Основним завданням аналізу є оцінка найбільш прийняттого та ефективного варіанту пропозиції для покупця;

- виконавчий етап: здійснення оцінки публічних закупівель, що можуть проводитись шляхом таких тендерних процедур: відкритих торгів; конкурентного діалогу; переговорної процедури закупівлі. Використовуються методи економічного аналізу для оцінки тендерних пропозицій, цін, якості, місця і умов поставок, строків поставок товарів (робіт, послуг), виконання умов тендерних процедур тощо. Основне завдання аналізу – оцінити рівень конкуренції (кількість пропозицій на торги) та аналіз ефективності публічних закупівель для замовника;

- заключний етап: здійснення оцінки складання звітів про результати проведення процедур закупівель. Використовуються методи економічного аналізу для оцінки кількості звітів за певний період, кількості звітів за видами тендерних процедур, порушень, які допущенні в ході виконання певних тендерних процедур, і за певний період, кількість осіб, які були притягнуті до відповідальності, до якої саме, тощо (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Напрями та завдання аналізу сфери публічних закупівель [33, с. 72]

Назва етапу	Зміст етапу	Методи аналізу	Завдання аналізу
Підготовчий етап	здійснення техніко-економічної оцінки пропозицій постачальників	методи економічного аналізу для визначення попередньої ефективності такої закупівлі	оцінка найбільш прийнятної та ефективного варіанту пропозиції для покупця
Виконавчий етап	здійснення оцінки публічних закупівель у розрізі тендерних процедур	методи економічного аналізу для оцінки тендерних пропозицій, цін, якості, місця і умов поставок, строків поставок товарів (робіт, послуг), виконання умов тендерних процедур тощо	оцінка рівня конкуренції (кількість пропозицій на торги) та аналіз ефективності публічних закупівель для замовника
Заключний етап	здійснення оцінки складання звітів про результати проведення процедур закупівель	методи економічного аналізу для оцінки кількості звітів за певний період, кількості звітів за видами тендерних процедур, порушень в ході тендерних процедур, і за певний період, кількість осіб, які були притягнуті до відповідальності, до якої саме, тощо	оцінка ефективності процедури закупівлі

Запропоновані напрями та завдання аналізу доцільно застосовувати на мікрорівні, тобто для суб'єктів здійснення публічних закупівель. А от автор Парасій-Вергуненко І.М., пропонує якраз напрями та етапи аналізу на макрорівні, тобто держави загалом, контролюючих органів, зацікавлених суб'єктів тощо. Вона зазначає, що формування методики аналізу публічних закупівель слід розглядати у двох площинах: на макрорівні (для держави загалом) та на мікрорівні (для окремих суб'єктів здійснення публічних закупівель) під час укладення конкретної угоди.

Для аналізу публічних закупівель використовують статистичні дані форми «1-торги» (тендери), яка складається щоквартально наростаючим підсумком із початку року, а також дані аналітики системи «ПРОЗОРО» [50, с. 67].

На макрорівні Парасій-Вергуненко І.М. пропонуємо виділяти такі напрями й етапи аналізу:

- динамічний аналіз публічних закупівель;
- структурний аналіз публічних закупівель;
- динамічний аналіз рівня публічних (державних) закупівель у ВВП країни;
- оцінка рівня конкуренції (середня кількість пропозицій на торги);
- аналіз ефективності публічних закупівель, що характеризується абсолютною та відносною економією державних коштів [50, с. 67].

Отже, завдання аналізу публічних закупівель доцільно розглядати на мікро та макрорівні. Подібну думку висловлює Міняйло В.П., який також пропонує завдання аналізу розглядати в двох аспектах: глобальному та локальному. До глобальних завдань він пропонує відносити:

- аналіз фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів закупівель;
- постійне вдосконалення аналізу закупівель товарів, робіт і послуг в ринковому середовищі та ін.

Локальні завдання мають більш динамічний характер і є різноманітнішими:

- аналіз повинен забезпечувати виявлення оптимального рішення при плануванні і використанні усіх засобів і ресурсів підприємства, а також давати оцінку ефективності використання цих ресурсів;
- виявлення позитивних і негативних чинників, що впливають на роботу аналізованого об'єкту, визначення кількісної величини їх дії;
- виявлення невикористаних, перспективних резервів поліпшення закупівельної діяльності установи;
- аналіз доцільності закупівель товарів, робіт і послуг;

- аналіз умов закупівлі та ринку постачальників;
- оперативна обробка і видача інформації;
- оцінка ефективності прийнятих рішень у ході економічного аналізу тощо [39, с. 309].

Щодо напрямів аналізу, то Міняйло В.П. пропонує їх виділяти наступні:

- по-перше, як макроекономічну складову державних видатків, які направлені на виконання державою своїх функцій;
- по-друге, це оцінка механізму здійснення публічних закупівель окремих економічних суб'єктів, їх об'єктивність та раціональність у прийнятті і виконанні рішень про закупівлю;
- по-третє, це аналіз кожної окремо взятої процедури закупівлі, її кінцевого результату [39, с. 308].

Заслуговує на увагу думка Мартиновича Д.Є., який узагальнює підходи різних науковців та виділяє такі напрями аналізу, при оцінці ефективності публічних закупівель:

- аналіз зацікавленості потенційних виконавців проекту;
- аналіз кількості соціально-значущих проектів у загальній кількості публічних закупівель;
- аналіз потенційних виконавців контрактів (кваліфікація і досвід персоналу, умови праці, дисципліна виконання контрактів тощо);
- аналіз витрат на обслуговування контракту (трансакційні витрати, терміни виконання, витрати за використання, технічне обслуговування, гарантії якості, утилізацію, екологічні показники тощо) [33, с. 74].

Досліджуючи концепцію аналізу системи публічних закупівель Письменна О. П. пропонує виділяти три рівня.

1. Національний рівень (метарівень) – ефективність національної системи державних закупівель.

2. Рівень державного замовника (макрорівень) – ефективність системи на рівні державного замовника.

3. Рівень управління контрактами (мікрорівень) – ефективність системи на рівні окремих договорів [54] (табл.3.9).

Таблиця 3.9

Напрями та методи вимірювання ефективності системи публічних (державних) закупівель за рівнями управління [54]

Рівень управління	Напрями та методи
Національний рівень (метарівень)	Експертні огляди та оцінювання Оцінка регуляторного впливу Опитування зацікавлених сторін Перевірка зовнішніх контролюючих установ
Рівень державних замовників (макрорівень)	Вимірювання економічної ефективності Оцінювання якості закупівельних функцій та процедур Порівняльний аналіз Вимірювання норми зовнішніх та внутрішніх відносин і співробітництва
Рівень управління контрактами (мікрорівень)	Оцінка ефективності управління поставками Оцінка ефективності управління відносинами Оцінка ефективності управління контрактами

Таким чином, вдосконалення управлінських процесів у проведенні публічних закупівель на державних підприємствах через встановлення й налаштування програмного продукту «Регламент контролю організації та проведення конкурсних торгів» дозволить суттєво скоротити час на їхнє проведення, підвищить ефективність витрачання державних коштів, знизить корупційні ризики. У масштабах держави це може дати суттєві результати. Оборотноість коштів збільшиться, суттєво зменшаться витрати під час здійснення закупівель, буде виключена можливість проведення необґрунтованих закупівель. Це дозволить значно скоротити витрати та перерозподілити кошти на інші галузі для розвитку економіки країни.

Умовою успішного проведення аналізу публічних закупівель є підбір відповідних методів та методик аналізу, і відповідно, системи показників за виділеними трьома рівнями управління.

Висновки за розділом 3

Дослідження стану функціонування сфери публічних закупівель в Україні дає змогу зробити наступні висновки та розробити напрями вдосконалення діяльності підприємств у сфері публічних закупівель.

1. Для проведення процедури закупівлі призначається уповноважена особа, яка є відповідальною за організацію та проведення процедур закупівель. В КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради уповноваженими особами є начальник відділу моніторингу та організації закупівель і його заступник. Функціональні обов'язки уповноважених осіб визначаються посадовими інструкціями. На підприємстві розроблене Положення про уповноважених осіб, для них оформлені електронні підписи.

2. Тендерний комітет включає службових (посадових) та інших осіб КП «Дніпровський електротранспорт», призначених відповідальними за організацію та проведення процедур закупівлі. Метою створення тендерного комітету є організація та проведення процедур закупівель на засадах колегіальності та неупередженості. Керівництво роботою комітету здійснює його голова, який призначається КП «Дніпровський електротранспорт» та може мати право на підписання договорів про закупівлю. Голова комітету призначає заступника голови, секретаря з числа членів комітету та визначає функції кожного члена комітету. Формою роботи комітету є засідання, яке є правомочним за присутності на ньому не менше двох третин членів комітету.

3. Процес публічних закупівель починається з оприлюднення КП «Дніпровський електротранспорт» інформації про закупівлю через авторизовані електронні майданчики в електронній системі закупівель. По КП

«Дніпровський електротранспорт» тендерна документація у 2019 р. включала наступну інформацію: інструкція для учасників торгів; умови проведення торгів; критерії оцінки заявок і кваліфікаційні вимоги до учасників; взірці документів на участь у торгах; умови договору тощо. Всі вимоги щодо публічної закупівлі тролейбусів по КП «Дніпровський електротранспорт» дотримані. ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна) запропонувало найбільш прийнятну пропозицію та повністю відповідало всім вимогам до учасника. За результатами проведених переговорів з учасником процедури закупівлі замовник приймає рішення про намір укласти договір про закупівлю, при цьому таке повідомлення оприлюднюється безоплатно в електронній системі закупівель протягом одного дня після ухвалення рішення. Хід процедури закупівлі відображається у звіті, який оприлюднений у електронній системі закупівель «Prozorro».

4. Повноваження, функції і перелік органів, що здійснюють державне регулювання та контроль у сфері закупівель регламентуються численними нормативно-правовими актами, що ускладнює сам процес контролю й узагальнення його результатів. Найважливішою є превентивна або профілактична функція, що реалізується з метою недопущення порушень у сфері публічних закупівель. Основним засобом недопущення правопорушень є роз'яснення чинного законодавства у сфері публічних закупівель. Контролюючі органи можуть здійснювати процедури контролю на всіх етапах публічних закупівель: планування, здійснення закупівель та виконання контракту, складання й оприлюднення звітів за результатами виконаних контрактів. Для оцінки ефективності використання того чи іншого типу контракту на закупівлю товарів, робіт (послуг) для цілей контролю, слід враховувати розподіл ризику між державним замовником та постачальником, який відбувається залежно від умов контракту.

5. Важливе контрольне значення для оперативної перевірки публічних закупівель має онлайн-система моніторингу DoZorro, на якій користувачі залишають відгуки про тендери. Система повністю інтегрована в електронні

публічні закупівлі ProZorro, залишити відгук на закупівельну процедуру можливо одразу після запуску тендера. До порталу DoZorro доцільно внести удосконалення та запровадити такий функціонал: індекс найкращих практик та розширені ризик-індикатори для обробки даних спеціальним уповноваженим органом.

6. Економічний аналіз є специфічною системою формування інформаційного простору як суб'єкта господарювання так і певних соціально-економічних відносин, якими є публічні закупівлі. На основі результатів аналізу розробляються і обґрунтовуються управлінські рішення.

7. Враховуючи специфіку і складність функціонування публічних закупівель вважаємо за доцільне представити наступне визначення об'єкту та предмету економічного аналізу публічних закупівель: об'єктом економічного аналізу публічних закупівель є проведення процедур закупівель товарів, робіт і послуг відповідно до вимог законодавства; предметом економічного аналізу публічних закупівель є причинно-наслідкові зв'язки між замовниками та постачальниками, які характеризують систему публічних закупівель на усіх стадіях закупівельного процесу.

8. Вдосконалення управлінських процесів у проведенні публічних закупівель на державних підприємствах через встановлення й налаштування програмного продукту «Регламент контролю організації та проведення конкурсних торгів» дозволить суттєво скоротити час на їхнє проведення, підвищить ефективність витрачання державних коштів, знизить корупційні ризики. Умовою успішного проведення аналізу публічних закупівель є підбір відповідних методів та методик аналізу, і відповідно, системи показників за виділеними трьома рівнями управління.

ВИСНОВКИ

Вивчення теоретичних основ діяльності підприємства у сфері публічних закупівель та розгляд особливостей здійснення процедури закупівлі на прикладі реальних підприємств України дають змогу зробити наступні висновки.

1. Підприємство можна розглядати як сукупність продуктивних сил (активи) та виробничих відносин (пасиви), як первинну ланку суспільного поділу праці і водночас основну структурну ланку народногосподарського комплексу, основний суб'єкт економіки, велику і складну систему, що є динамічною. Доцільно трактувати підприємство як самостійний суб'єкт господарювання, що створений компетентним органом державної влади і наділений правами юридичної особи, який здійснює діяльність шляхом здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутку або задоволення господарських потреб.

Підприємства класифікуються за різноманітними ознаками: форма власності, масштаб діяльності, належність капіталу, спосіб утворення та формування статутного капіталу, галузь діяльності, організаційно-правова форма господарювання, сфера діяльності.

У 2019 р. порівняно з 2010 р. кількість суб'єктів господарювання скорочується на 9,7 %, при цьому частка підприємців коливається за аналізований період в межах 77,2-83,6 %. Тенденція до зростання кількості суб'єктів господарювання спостерігалася у 2013 р., 2015 р., 2018 р. Обсяги реалізації товарів (робіт, послуг) за 2010-2019 р.р. зростають майже в три рази, що пов'язане з нарощенням обсягів діяльності та інфляцією в Україні.

2. Вся господарська діяльність підприємства здійснюється в межах трьох основних взаємопов'язаних і взаємообумовлених процесів: постачання, виробництво, реалізація. В національному стандарті ISO: 9001 під процесом розуміють роботу чи сукупність робіт, для яких використовують ресурси і якими керують для перетворення входів на виходи. Процес сфери публічних закупівель має постачальників (учасників публічних закупівель) і споживачів

(замовників публічних закупівель), при цьому забезпечується взаємодія і зв'язок цих сторін. На вході з допомогою фінансових ресурсів отримується предмет закупівлі, а саме товари, роботи або послуги, а на виході отримується певна готова продукція, інформація, документація, результати отриманих робіт чи послуг.

3. Більшість авторів трактують публічні закупівлі як процес, діяльність держави, операцію, певну систему замовлень або закупівель. Вважаємо доцільним розглядати публічні закупівлі як процес взаємодії постачальників (учасників публічних закупівель) і споживачів (замовників публічних закупівель) з метою придбання товарів, робіт і послуг та раціонального розподілу й ефективного використання коштів державного або місцевих бюджетів.

Сума коштів за вкладенням у публічні закупівлі є, переважно, зростаючою, однак коливання у бік спаду спостерігаються за 2011-2012 р.р., 2014-2016 р.р., 2018-2020 р.р. У 2020 р. публічні закупівлі здійснювалися на суму 275,5 млрд грн, тоді як у 2011 р. - 142,3 млрд грн. У свою чергу, найменша частка публічних закупівель у ВВП була у 2018 р. і складала 7,3 %, найбільша у 2016 р. – 30,4 %, тоді як у 2020 р. Україна знаходиться на рівні 2013 р. і частка публічних закупівель складає 11,5 %.

4. Принципи здійснення публічних закупівель включають: добросовісну конкуренцію серед учасників; максимальну економію, ефективність та пропорційність; відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; недискримінацію учасників та рівне ставлення до них; об'єктивне та неупереджене визначення переможця процедури закупівлі; запобігання корупційним діям і зловживанням. В Законі України «Про публічні закупівлі» доцільно об'єднати окремі принципи у групи: організаційні, етичні принципи, принципи, реалізація яких сприятиме задоволенню потреб держави.

5. Діяльність підприємств в Україні регламентується Господарським Кодексом, Цивільним Кодексом, Податковим кодексом, Митним кодексом та іншими нормативно-правовими актами. Нормативно-правове регулювання

публічних закупівель в Україні здійснюється на законодавчому рівні, у вигляді Законів України та Кодексів, виконавчому рівні – у вигляді Постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України, наказів та роз'яснень Міністерств і відомств, наказів ДП «ПРОЗОРРО». Було б доцільно правові акти об'єднати в один - Кодекс про публічні закупівлі в Україні з метою спрощення застосування законодавства на практиці.

6. КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради створене і діє відповідно до статуту. Основним видом діяльності підприємства є пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення. Вищим органом управління підприємством є Дніпровська міська рада, а виконавчим директором - Кобець Володимир Вікторович.

КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має розгалужену організаційну структуру, у складі якої створені та діють дев'ять відокремлених підрозділів. КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має лінійно-функціональну організаційну структуру.

Як замовник у сфері публічних закупівель, КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради має понад чотириста заключених договорів на суму понад 900 млн грн, переважно, у конкурентних процедурах торгів. Постійним постачальником при цьому є Товариство з обмеженою відповідальністю «Торговий дім «Літан».

7. ТОВ «Торговий дім «Літан» створене і діє відповідно до статуту. Основним видом діяльності підприємства є торгівля автомобілями та легковими автотранспортними засобами. Вищим органом управління підприємством є директор. ТОВ «Торговий дім «Літан» має лінійну організаційну структуру.

Як учасник у сфері публічних закупівель, ТОВ «Торговий дім «Літан» має 17 пропозицій щодо заключення договорів на суму понад 500 млн грн. Постійними замовниками у сфері публічних закупівель є наступні підприємства: КП «Електротранс» міської ради міста Кропивницького», КП

«Маріупольське трамвайно-тролейбусне управління», КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради.

8. Для проведення процедури закупівлі призначається уповноважена особа, яка є відповідальною за організацію та проведення процедур закупівель. В КП «Дніпровський електротранспорт» Дніпровської міської ради уповноваженими особами є начальник відділу моніторингу та організації закупівель і його заступник. Функціональні обов'язки уповноважених осіб визначаються посадовими інструкціями. На підприємстві розроблене Положення про уповноважених осіб, для них оформлені електронні підписи.

Тендерний комітет включає службових (посадових) та інших осіб КП «Дніпровський електротранспорт», призначених відповідальними за організацію та проведення процедур закупівлі. Метою створення тендерного комітету є організація та проведення процедур закупівель на засадах колегіальності та неупередженості. Керівництво роботою комітету здійснює його голова, який призначається КП «Дніпровський електротранспорт» та може мати право на підписання договорів про закупівлю. Голова комітету призначає заступника голови, секретаря з числа членів комітету та визначає функції кожного члена комітету. Формою роботи комітету є засідання, яке є правомочним за присутності на ньому не менше двох третин членів комітету.

9. Процес публічних закупівель починається з оприлюднення КП «Дніпровський електротранспорт» інформації про закупівлю через авторизовані електронні майданчики в електронній системі закупівель. По КП «Дніпровський електротранспорт» тендерна документація у 2019 р. включала наступну інформацію: інструкція для учасників торгів; умови проведення торгів; критерії оцінки заявок і кваліфікаційні вимоги до учасників; взірці документів на участь у торгах; умови договору тощо. ТОВ «Торговий дім «Літан» (Україна) запропонувало найбільш прийнятну пропозицію та повністю відповідало всім вимогам до учасника. За результатами проведених переговорів з учасником процедури закупівлі замовник приймає рішення про намір укласти договір про закупівлю, при цьому таке повідомлення оприлюднюється

безоплатно в електронній системі закупівель протягом одного дня після ухвалення рішення. Хід процедури закупівлі відображається у звіті, який оприлюднений у електронній системі закупівель «ProZorro».

10. Повноваження, функції і перелік органів, що здійснюють державне регулювання та контроль у сфері закупівель регламентуються численними нормативно-правовими актами. Найважливішою є превентивна або профілактична функція, що реалізується з метою недопущення порушень у сфері публічних закупівель.

Основним засобом недопущення правопорушень є роз'яснення чинного законодавства у сфері публічних закупівель. Контролюючі органи можуть здійснювати процедури контролю на всіх етапах публічних закупівель: планування, здійснення закупівель та виконання контракту, складання й оприлюднення звітів за результатами виконаних контрактів. Для оцінки ефективності використання того чи іншого типу контракту на закупівлю товарів, робіт (послуг) для цілей контролю, слід враховувати розподіл ризику між державним замовником та постачальником, який відбувається залежно від умов контракту.

Важливе контрольне значення для оперативної перевірки публічних закупівель має онлайн-система моніторингу DoZorro, на якій користувачі залишають відгуки про тендери. Система повністю інтегрована в електронні публічні закупівлі ProZorro, залишити відгук на закупівельну процедуру можливо одразу після запуску тендера. До порталу DoZorro доцільно внести удосконалення та запровадити такий функціонал: індекс найкращих практик та розширені ризик-індикатори для обробки даних уповноваженим органом.

11. Економічний аналіз є специфічною системою формування інформаційного простору як суб'єкта господарювання так і певних соціально-економічних відносин, якими є публічні закупівлі. На основі результатів аналізу розробляються і обґрунтовуються управлінські рішення.

Об'єктом економічного аналізу публічних закупівель є проведення процедур закупівель товарів, робіт і послуг відповідно до вимог законодавства;

предметом економічного аналізу публічних закупівель є причинно-наслідкові зв'язки між замовниками та постачальниками, які характеризують систему публічних закупівель на усіх стадіях закупівельного процесу.

12. Вдосконалення управлінських процесів у проведенні публічних закупівель на державних підприємствах через встановлення й налаштування програмного продукту «Регламент контролю організації та проведення конкурсних торгів» дозволить суттєво скоротити час на їхнє проведення, підвищить ефективність витрачання державних коштів, знизить корупційні ризики. Умовою успішного проведення аналізу публічних закупівель є підбір відповідних методів та методик аналізу, і відповідно, системи показників за виділеними трьома рівнями управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багиев Г.Л. Планирование и организация государственных закупок / Г.Л. Багиев // Багиев Г.Л. Организация предпринимательской деятельности / Г.Л. Багиев, А.Н. Асаул. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.aup.ru/books/m72/4_3.html.
2. Болюх М. А. Економічний аналіз: навч. посібник. За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г.Чумаченка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2010. – 556 с.
3. Бровдій А.М. Організація публічних закупівель / А.М. Бровдій. – Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2018. – 183 с.
4. Вареник В.М. Особливості застосування системи державних закупівель ProZorro / В.М. Вареник, Л.О. Євчин // Європейський вектор економічного розвитку. – 2016. – № 2 (21). – С. 55-62.
5. Вершинина Е.С. Эффективность государственных закупок / Е.С. Вершинина // Молодой ученый. – 2015. – № 5. – С. 339 - 340.
6. Влялько І. В. Правове регулювання державних закупівель в ЄС: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11– міжнародне право / І. В. Влялько. – Київ, 2009. – 219 с.
7. Гальчинський Л. Ю. Оцінка функціонування електронної системи «Prozorro» як інструмента державних закупівель / Л. Ю. Гальчинський // Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених. – 2017. – № 11. – С. 45-51.
8. Голуб Ю.О. Сутність та роль контролю державних закупівель у сучасних умовах [Електронний ресурс] / Ю.О. Голуб. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/270/1>.
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

10. Державне регулювання закупівель в умовах реалізації адміністративної реформи / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. – Івано-Франківськ, 2012. – 138 с.
11. Довгань М. Ю. Адміністративна відповідальність за порушення порядку державної закупівлі товарів, робіт і послуг: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / М. Ю. Довгань. – Київ, 2013. – 238 с.
12. Економіка підприємства: формування компетентностей на основі тренінгів: навчально-практичний посібник / М. В. Афанасьєв, М.В. Боровик, А.В. Діоба, та ін. ; за заг. ред. М. В. Афанасьєв. – Харків: ІНЖЕК, 2013. – 360 с.
13. Загородній А.Г. Фінансовий словник. – 4-те вид., випр. та доп. – К.: Тво “Знання”, КОО; л.: Вид-во Львів.банк. ін-ту НБУ., 2002. – 566 с.
14. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.- ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ, 2011. – Т. 6: Державна служба; наук.-ред. колегія: С.М. Серьогін (співголова), В. М. Сороко (співголова) та ін. – 524 с.
15. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель за 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c75452b3-bcf4-4bb7-b643-2a9069682cc5&title=ZvitSferiPublichnikhZakupivelZa2019-Rik-vizualizovanaVersiia->.
16. Звіт, що містить аналіз функціонування системи публічних закупівель та узагальнену інформацію про результати здійснення контролю у сфері закупівель за 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3befc2bd-57c1-4e5b-9d2c-e36a1f624b8c&title=ZvitSferiPublichnikhZakupivelZa2018-Rik->.

- 17.Звіти Державної аудиторської служби України за 2016, 2017, 2018 роки: офіційний сайт Державної аудиторської служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua>.
- 18.Здирко Н. Державне регулювання та контроль у сфері публічних закупівель / Н. Здирко // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. – 2019. Вип. 3-4. – С. 79-89.
- 19.Здирко Н.Г. Теоретичні підходи до визначення поняття “публічні закупівлі” [Електронний ресурс] / Н.Г Здирко. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2019/110.pdf.
- 20.Ісаєва О. Проблеми здійснення державних закупівель через електронну систему ProZorro / О. Ісаєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/66246/1/Iaieva_Problemy.pdf;jsessionid=0EEAF6632D111E64A1642D6859167089.
- 21.Катроша Л. Система державних закупівель в Україні: теоретичні аспекти / Л. Катроша // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – Вип. 2 (7). – С. 98–107.
- 22.Квач В. Ю. Загальнотеоретичні положення про публічні закупівлі: поняття та призначення / В. Ю. Квач, Р. В. Афанасієв // Молодий вчений. – 2017. – № 11. – С. 884-887.
- 23.Кичик К. В. Государственный (муниципальный) заказ как средство государственного регулирования экономики: авто-реф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / К. В. Кичик. – М., 2011. – 31 с.
- 24.Конституція України від 28.06.1996 р. [Електрон. ресурс] / Україна. Верховна Рада. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
- 25.Критенко О.О. Сутність та особливості функціонування системи державних закупівель / О.О. Критенко. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – № 9. - С. 42-53.
- 26.Кравченко В. М. Формалізація процедур в системі публічних закупівель PROZORRO / В. М. Кравченко, І. Г. Сивицька, Д. Г. Теленкова // Економіка і організація управління. – 2018. – № 1. – С. 24-33.

- 27.Критенко О.О. Шляхи вдосконалення системи державних закупівель / О.О. Критенко, Т.С. Тоцька // Механізми державного управління. – 2019. – № 3. – С. 74-80.
- 28.Критенко О.О. Теоретичні підходи до визначення поняття «державні закупівлі» / О. О. Критенко // Вісник Академії митної служби України. – 2014. – № 1. – С. 25-28.
- 29.Кулак О. П. Механізми забезпечення розвитку системи державних закупівель в Україні: дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 – механізми державного управління / О. П. Кулак. – Запоріжжя, 2013. – 205 с.
- 30.Кулак Н.В. Передумови вдосконалення системи державних закупівель шляхом створення електронної системи торгів / Н.В. Кулак // Наукові розвідки з державного та муніципального управління. – 2014. – Вип. 2. – С. 274-282.
- 31.Куц А.Р. Переведення закупівель в електронний формат як ефективний інструмент боротьби з корупцією [Електронний ресурс] / А.Р. Куц. – Режим доступу: <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/02/NDR-Kuts.pdf>.
- 32.Лазаришина І.Д. Економічний аналіз в Україні: історія, методологія, практика: монографія. – Рівне: НУВГП, 2005. – 369с.
- 33.Мартинovich Д. Є. Аналіз ефективності публічних закупівель як інструменту державної допомоги / Д.Є. Мартинovich // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 18. – С. 70-76.
- 34.Мацибора В. І. Економіка підприємства: навчальний посібник / В.І. Мацибора, В. К. Збарський, Т. В. Мацибора. – 3-тє вид. – Київ: Каравела, 2016. – 320 с.
- 35.Мельников О. С. Особливості публічних закупівель як об'єкта державного регулювання економіки / О. С. Мельников // Теорія та практика державного управління. – 2016. – Вип. 1. – С. 129-135.

- 36.Методичний посібник з публічних закупівель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/575/1.pdf>.
- 37.Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
- 38.Міняйло В. П. Інформаційно-аналітичне забезпечення публічних закупівель / В.П. Міняйло // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 16. С. 88-93. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_16_17.
- 39.Міняйло В. П. До питання оцінки ефективності державних закупівель / В.П. Міняйло // Облік і фінанси. Серія: Економічні науки, 2010. – Вип. 7(2). – С. 305-313.
- 40.Міняйло В. П. Аналіз і контроль процедур державних закупівель / В.П. Міняйло // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". –2009. –№ 647. – С. 125–129.
- 41.Мулик Т.О. Методичний інструментарій аналізу публічних закупівель [Електронний ресурс] / Т.О. Мулик, Н.Г. Здирко. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/70.pdf.
- 42.Мулик Т. О. Методичний інструментарій аналізу фінансової безпеки підприємств в системі економічних аспектів виробництва біопалива / Т.О. Мулик, Я.І. Мулик // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 9. – С. 91-101.
- 43.Мулик Т. О. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2017. – 288 с.
- 44.Налісна Ю. Хто контролює публічні закупівлі [Електронний ресурс] / Ю. Налісна // Фінансовий контроль. – Режим доступу: <https://fincontrol.com.ua/newspublic.php?id=183>.
- 45.Науменко С. М. Система тендерних закупівель: теоретико-методологічні підходи до дефініції і класифікації / С. М. Науменко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2014. – Вип. 1(2). – С. 242–247.

46. Новаковець В. М. Фінансово-правовий механізм регулювання державних закупівель: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / В. М. Новаковець. – Київ, 2012. – 252 с.
47. Оврамець Ю.О. Поняття та сутність «Публічних закупівель» в адміністративному праві України [Електронний ресурс] / Ю.О. Оврамець. – Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/download/9261/8389>.
48. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2008. – 653 с.
49. Онищенко О.А. Контроль у сфері державних закупівель [Електронний ресурс] / О.А. Онищенко. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/327.pdf>.
50. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз публічних закупівель: методичні та практичні аспекти / І. М. Парасій-Вергуненко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка». – 2017. – № 7 (35). – С. 65-71.
51. Петренко М. І. Економіка підприємства. Т. І: навч. посібник / М.І. Петренко, А. Г. Драбовський, В. М. Петренко; за заг. ред. М.І. Петренко. – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2018. – 432 с.
52. Петруненко Я. В. Господарсько-правові основи державних закупівель в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право / Я. В. Петруненко. – Одеса, 2013. – 215 с.
53. Письменна М.С. Концепція аналізу ефективності системи державних закупівель / М.С. Письменна // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – № 5(10). – Режим доступу: http://www.easterneuropeebm.in.ua/journal/10_2017/23.pdf.
54. Письменна М.С. Методологія та організація аналізу і контролю закупівель за державні кошти [Електронний ресурс] / М.С. Письменна. –

Режим доступу: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/Avtoreferat_Pismenna-M.S..pdf.

- 55.Пінькас Г.І. Фінансово-економічний механізм конкурентоспроможного ринку державних закупівель. – Автореферат. – Дис. на здобуття наукового ступеня к.е.н. за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – ДНВЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2009.- 205 с.
- 56.Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
- 57.Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
- 58.Положення про Міністерство економіки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634/2011#Text>.
- 59.Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
- 60.Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
- 61.Про веб-портал Уповноваженого органу з питань закупівель: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 07.04.2020 р. № 648 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
- 62.Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.01.2003 р. № 755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
- 63.Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5.10.2017 р. № 2155-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

64. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
65. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
66. Про затвердження особливостей закупівель за рамковими угодами та їх укладення: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15.09.2017 р. № 1372 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
67. Про затвердження Порядку визначення предмета закупівлі: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 15.04.2020 р. № 708 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
68. Про затвердження Порядку проведення перевірок закупівель Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами і внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. № 631 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
69. Про затвердження примірної тендерної документації: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.04.2016 р. № 680 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
70. Про затвердження Примірного положення про тендерний комітет або уповноважену особу (осіб): Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30.03.2016 р. № 557 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
71. Про затвердження Порядку розміщення інформації про публічні закупівлі: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 11.06.2020 № 1082 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

72. Про затвердження Порядку функціонування електронної системи закупівель та проведення авторизації електронних майданчиків: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 166 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
73. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
74. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
75. Національне антикорупційне бюро: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
76. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
77. Про організацію діяльності централізованої закупівельної організації: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.06.2018 № 810 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
78. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
79. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
80. Про Рахункову палату України: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
81. Смиричинський В.В. Прок'юремент як механізм формування конкурентоспроможного ринку державних закупівель європейського типу в Україні / В. В. Смиричинський // Конкуренція. Вісник Антимонопольного Комітету України. – 2004. – № 4. – С. 11-16.

82. Стратегія реформування системи публічних закупівель («дорожня карта»): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 175-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
83. Ткаченко Н. Б. Макроекономічні аспекти державних закупівель / Н.Б. Ткаченко, Ю. М. Уманців // Фінанси України. – 2009. – №8 . – С. 82-88.
84. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
85. Уманців Ю.М. Еволюція ролі держави в економіці / Ю.М. Уманців, О.І. Міняйло // Економічний вісник університету. – 2016. – № 28/1. – С. 140-148.
86. Фалко Ю. Удосконалення управління системою державних закупівель в умовах модернізації економіки України / Ю. Фалко // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2012. — Вип. 3. – С. 133 –139.
87. Храмкін А. Теоретичні й методологічні основи сучасної системи державних закупівель / А. Храмкін, О. Воробйова // Державні закупівлі України. – 2008. – № 2. – С. 12-16.
88. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.
89. Чабан В. Електронні державні закупівлі: на шляху до інтеграції з ЄС [Електронний ресурс] / В. Чабан. – Режим доступу: http://www.vkp.ua/content/news/files/yur_gazeta_chaban_52498_article_1452858542_ua.pdf.
90. Чернуха Д.В. Проблеми функціонування та перспективи розвитку системи державних закупівель ProZorro / Д.В. Чернуха // Молодий вчений. – 2018. – № 11 (63). – С. 1231-1234.
91. Шатковський О. Електронні державні закупівлі: пошук українського шляху [Електронний ресурс] / О. Шатковський, Г. Файвеш. – Режим

доступу: <http://eupublicprocurement.org.ua/e-procurement-finding-away-for-ukraine.html?lang=RU>.

92.ISO 9001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iso.org/ru/iso-9001-quality-management.html>.

93.Business Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/procurement.html>.

94.ProZorro Продажі. Аналітичний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bi.prozorro.sale/#!/>.

95.Сайт державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Роботу виконав _____

«__» _____ 2021 р.